

СОЦИОЛОГИЧЕСКО ПРОУЧВАНЕ

Ролята на екологичните дейности за опазване на природата и биоразнообразието в Източните Родопи



Иванка Душкова
Хасково
Март 2021 г.

Това социологическо проучване е направено от Сдружение „Съюз за възстановяване и развитие“ по поръчка на Фондация По-диви Родопи в рамките на дейност D.4. „Мониторинг на социалното въздействие на проекта“ на проект Опазване на черните и белоглавите лешояди в Родопите LIFE RE-Vultures LIFE14NAT/NL/00901, финансиран по програма LIFE на Европейския съюз.

Съдържание

I. Методология	4
II. Методика на извадката	9
III. Извършване на проучването и работа на терен.....	12
IV. Обобщаване на резултатите от проучването и изготвяне на доклад и анализ	12
Приложение I Анкетна карта	50

I. Методология

Биоразнообразието е живият компонент на околната среда и това определя високата значимост на дейностите по неговото опазване. Самото човечество е част от биоразнообразието и неговото съществуване би било невъзможно без него. Качеството на живота, конкурентоспособността в икономиката, намирането на работа и сигурността, всички те разчитат на този природен ресурс. Биоразнообразие е ключово за „услугите на екосистемите“, т.е. услугите, които природата осигурява: регулиране на климата, водата и въздуха, плодородието на почвата и производството на храна, гориво, влакно и лекарства. То е от първостепенна важност за поддържането на дългосрочната жизнеспособност на селското стопанство и рибарството и стои в основата на много промишлени производства и услуги. Ето защо опазването на биоразнообразието и регистрирането на възможните рискове изисква съблюдаването на няколко основни насоки свързани с проучване на обществените нагласи на местната общност населяваща Източните Родопи и по-специално общините: Ивайловград, Маджарово, Крумовград, Кърджали и Момчилград. Проучването трябва да:

1. Осигури необходимата информация за най-важните проявления на риска, които могат да въздействат на способността на различните видове за оцеляване, включващи различни екологични, икономически, политически и социални аспекти. Оценка на реализираните дейности осигуряващи превенция и установяване на допустимите прагове на риска, нарушаването на които ще доведат до реални заплахи за опазване на биоразнообразието.
2. Идентифициране на оценките от страна на местната общност за ефективно използване на действащите програми, проекти, и институциите призвани да решават задачите свързани с опазването на екологичните системи и биоразнообразието.
3. Регистрира личностните нагласи за въвличането на местните ключови фигури в предприеманите екологични инициативи и степента на регистрираните обществени нагласи и оценки на подобни практики и постигнатите от тях резултати.
4. Проследяването на извършваните до момента дейности от страна на екологичните организации, държавните институции и местните и регионални власти за опазване на биоразнообразието и популяризирането на получените резултати е от важно значение за осъществяване на мониторинга за опазване на биоразнообразието.

Фокусът на проучването е насочен главно към получаване на отговора на следните конкретни въпроси:

- Добре ли работят до момента различните структури, ангажирани с природозащитни дейности за опазване на белоглавите лешояди?
- Какво е общественото мнение за дейностите за разселване на дивеч (благороден елен, елен лопатар) и реинтродукция на черен лешояд)?
- Налична ли е местна подкрепа за възстановяване на черния лешояд в българската част на Източните Родопи?
- Кои са основните заплахи за биоразнообразието и какво е тяхното приоритизиране?
- Каква е обществената оценка на нивото на разбиране и информираност по отношение на опазване на природата и биоразнообразието с фокус върху опазването на белоглавите и черните лешояди и нагласите по отношение на образователната програма в мастните училища?
- Какво е значението на опазването на лешоядите и на биоразнообразието за икономическото развитие на района?
- Формирани ли са нагласи по отношение опазването на природата и биоразнообразието – разбиране и информираност, възприятия за актуалното състояние, значение за икономическото развитие на района, индивидуални нагласи към опазването и желание за включване в бъдещите природозащитни инициативи?

Концепцията за социологическото проучване отчита тези важни за биоразнообразието проблеми и си поставя следната **основна цел**:

Да се регистрира в общественото мнение значението на природата и опазването на лешоядите като част от регионалното природно наследство, да се опишат оценките за извършваните до момента дейности и да се проследят съществуващите заплахи произтичащи от човешката дейност, както и възможните решения водещи до подобряване на околната среда в региона на Източните Родопи.

Проучването споделя разбирането, че опазването на биологичното разнообразие е жизнено необходимо и изключително важно условие за устойчивостта на природните системи. Само ако пазим природното си наследство, ние ще съумеем да съхраним богатството от растения,

животни и местообитания за бъдещите поколения. Културата на местната общност се определя от отношението ѝ към природата и биоразнообразието. Днес тяхното опазване е абсолютна, жизненоважна необходимост и една от най-важните задачи на човечеството. Местната общност и нейното отношение са основополагащи в този процес, затова техните оценки и тяхната съпричастност са определящи в мониторинговата и особено в бъдещата природозащитна дейност, която ще се извършва на територията.

На база на направените 100 анкети проучването ще регистрира постигнатите резултати и ще опише ролята на местното население, на средствата формиращи екологичната им култура, като се идентифицират възможните заплахи за биоразнообразието. Анкетата е пряка индивидуална и включва 34 отворени и затворени въпроси. Използвани са: въпроси с оценъчна скала, въпроси с един или въпроси с повече от един отговори. Анкетата стартира с въпроси, на които респондентите биха се чувствали комфортно да отговарят. Въпросите относно личната информация, демографските характеристики са поставени на края на анкетата, за да не се смущават анкетираните. Липсват въпроси за доходи и бюджет, които също могат да притеснят респондентите. По този начин се предразполага анкетираните да отговарят откровено и свободно на по-голямата част на въпросите включени в анкетата.

Анкетната карта съдържа следните видове въпроси:

- *Филтриращи*, които разпределят изследваните лица на групи или подгрупи по някои притежавани признаци или фактори;
- *Основни* – въпроси, които пълно и последователно обхващат темата на проучването;
- *Идентификационни*, които изследват характеристиката на изследваните лица по основни социално-демографски признаци – пол, възраст и т.н.
- *Контролни*, които се използват за разкриване на обективността на даваната от респондента информация.

Анализът на резултатите ще обхване получените двумерни разпределения (чрез т.нар. кростаблицы) направени чрез статистическата програма SPSS. По същество, двумерните разпределения представляват съпоставка на отговорите на двойки въпроси. Съпоставката се прави с цел да се открият:

- 1) степента на информираност за наличното биоразнообразие, за предприеманите дейности и за въведените обучителни програми в училищата от различните социални групи и населението по общини;
- 2) спецификите в оценките, различията в нагласите към природозащитните инициативи на различните типове социални групи и населението на различните общини;
- 3) различията в нагласите на социалните групи към бъдещите екологични инициативи;
- 4) готовността за лично участие в конкретни екологични инициативи.

Предвид неголямата извадка, акцентът в анализа ще се постави върху най-значимите натрупвания на данни, въз основа на които могат да се направят надеждни предположения за някои тенденции в нагласите към биоразнообразието и реализираните дейности на територията на Източните Родопи.

На базата на статистическите данни ще се изготви анализ, който ще проследи, обобщи и систематизира резултатите от анкетата, ще изведе проблемите и предложенията за подобряване на средата, основани на местната идентичност и екологичното наследство. Ще се обобщи оценката на извършеното до момента на територията. От друга страна обединяването на резултатите от анкетата ще осигурят възможности за съпоставка на фактите, на различните становища, на оценките и предложенията от страна на заинтересованите страни. На базата на обобщеното обществено мнение ще се изведат важни заключения отразяващи в пълна степен съществуващите социални нагласи и регистрирани проблеми свързани с опазване на биоразнообразието в Източните Родопи.

Обект на изследването са следните социални групи: горски работници, земеделски производители, еколози, предприемачи, представители на неправителствения сектор, представители на местните власти, ловци, преподаватели и граждани живеещи и работещи на територията на общините Ивайловград, Маджарово, Крумовград, Кърджали и Момчилград. Тези социални групи в основната си част имат компетентността и капацитета да отговорят на задаваните въпроси. По този начин ще могат да се регистрират и сравняват различните оценки на екологичната обстановка и на биологичното разнообразие в региона.

Така ще се осигури възможност за качествено изследване, в което участниците определят своите възприятия, мнения, убеждения и нагласи към екологичните инициативи в региона,

регистрират проблемите свързани с опазване на околната среда, като успоредно с това се регистрират и предложения водещи до нейното подобряване. Анкетата дава възможност на представителите на заинтересованите страни да изкажат своето мнение по темата и да дадат своите предложения за създаване на подходящи условия за активно включване на гражданите и техните организации в опазване на биоразнообразието.

В района на Източни Родопи, където преобладават местообитания на белоглавите лешояди, изследването формулира следните **хипотези**:

- Преобладава положителното отношение на местното население към опазването на биоразнообразието и по-специално към емблематичните за техния край белоглави лешояди.
- Има **потребност от повече информация** за извършваните на територията природозащитни дейности от неправителствените организации и институциите.

Допитването до местната общност е едно полезно средство, което създава предпоставки да се разберат в дълбочина екологичните проблеми, с които се сблъсква местната общественост. По този начин анкетата:

- Осигурява възможност да се потвърдят не само набелязаните предварително проблеми и възможни предложения, но и да се регистрира набор от трудно предвидими факти;
- Целевото набиране на респондентите допринася за включването на групи, чието мнение често не се познава или се изключва от управляващите;
- Осигуряват се възможности за формиране на комплексна оценка на проблемите на околната среда и биоразнообразието в региона на Източни Родопи.

Обработване на информацията:

Обработката на информацията ще се извърши посредством SPSS метод за обработка на данните и обобщение на резултатите от анкетите. SPSS за Windows е мощен инструмент за манипулации на данните и за статистически анализ в графична среда. Този инструмент се реализира чрез описателни менюта и прости диалогови менюта, така че да бъдат удовлетворени една голяма част от практическите нужди за статистически анализ на събраните данни, независимо от конкретната област на изследването.

Събраната и обобщена информация от настоящото изследване ще се използва за разработване на анализа на нагласите към опазването на биологичното разнообразие в района на Източни Родопи. Ето как ще се организира самото провеждане на изследването.

Организационен план за провеждане на социологическото проучване:

Дейност:	Срок:	Отговорник:
1. Разработване на Методология на изследването, анкетна карта	От 04.01.2021 г. до 26.01.2021 г.	Ключов експерт
2. Отпечатване на анкетните карти	От 27.01.2021 г. до 30.01.2021 г.	Неключови експерти
3. Подбор на анкетъорите и провеждане на анкетата	От 31.01.2021 г. до 12.02.2021 г.	Неключови експерти
4. Обработка на информацията с SPSS и формиране на едномерни, двумерни таблици и диаграми	От 13.02.2021 г. до 20.02.2021 г.	Неключови експерти
5. Разработване на анализ	От 21.02.2021 г. до 12.03.2021 г.	Неключови експерти
6. Превод на английски език	От 13.03.2021 г. до 27.03.2021 г.	Ключов експерт

Чрез заложените механизми и инструментариум за обратна връзка от страна на гражданите се планира изпълнението на основната цел и задачи на проучването.

II. Методика на извадката

Извадката на социологическото проучване представя общественото мнение на местната общност намираща се на територията на пет общини от Източните Родопи: Ивайловград, Маджарово, Крумовград, Кърджали и Момчилград. Тази съвкупност включва големи социални групи, които са разнородни по своя характер и се отличават по няколко признака: като трудова заетост, служебна ангажираност към извършването на природосъобразните дейности, личностно отношение, формирани ценности към опазване на биоразнообразието

и включване в местните екологични активности. Така ще се открият общите и различаващите се характеристики, тенденциите и закономерностите в изследваните съвкупности /социални групи/ и ще се направят практически изводи за съществуващите нагласи по отношение на биоразнообразието в региона. Задачата е чрез извадката да се намери разпределението на елементите на изследваната съвкупност по избрани признаци, като например разпределение по трудова заетост, образование, пол, религия, местоживеене и др. Генералната съвкупност е населението живеещо на територията на петте общини: Ивайловград, Маджарово, Крумовград, Кърджали и Момчилград.

Изследването е монографично, тъй като изучава отделни единици от социалните групи на генералната съвкупност. Те се избират типологично (въз основа на събраната информация, че са характерни за цялата изследвана съвкупност). Това са: горски работници, земеделски производители, еколози, предприемачи, представители на неправителствения сектор, представители на местните власти, ловци, преподаватели и граждани живеещи и работещи на територията на общините Ивайловград, Маджарово, Крумовград, Кърджали и Момчилград. Единиците на изследването са отделните лица, представители на тези социални групи. Монографичното изследване обикновено се използва при нововъзникнали явления, при които все още няма голяма яснота, какъвто в случая е мониторинга на екологичните инициативи осигуряващи устойчивото развитие на биоразнообразието в региона. Изследването е извадково, като данните са обобщаващи за цялата съвкупност, а именно населението на тези пет общини. Анкетата отразява мнението на изследваната съвкупност по социални групи и населени места.

Извадката гарантира типологични изследвани единици, които предварително се разделят на групи въз основа на признака трудова заетост и от всяка група се подбират типичните й представители. Освен това по местоживеене за всяка община се планират да се анкетира по 20 човека. Предположението е, че ако представителите на дадената група притежават дадено качество, което е средно за групата, то те ще притежават и останалите качества в същия среден размер.

След като изследваме представителите на тези няколко социални групи, това означава, че можем да правим обобщения за генералната съвкупност без изследването да е представително, тъй като предварително се знае кои единици са адекватен източник на интересуващата ни информация. Представителността означава още получената обобщена

информация за изследваните единици да е близка до характеристиките на цялата генерална съвкупност, което на практика се очаква изследването да изпълни.

Трябва да се отбележи, че направената извадка е достоверна, т.е. степента на истинност на събраната информация е обезпечена от подобрения анкетъорски екип, който гарантира верността на измерванията и отговорите на изследваните лица.

Макар обемът на извадката да не е голям може да се гарантира и точността на изводите, които се правят за генералната съвкупност, тъй като ще се анкетират представители на определени социални групи, които са съпричастни към темата и формират в голяма степен общественото мнение на местната общност. Те са източник на знания и компетентна информация. Между трите характеристики на извадката – представителност, достоверност и обем разбира се съществува връзка, която обаче не е директна и има възможност те да съществуват и разделено.

В проучването е предвидено да се анализират различните корелационни връзки и да се проследяват взаимозависимите променливи, което създава предпоставки да се прави един задълбочен и достоверен анализ. Чрез установяване на статистическата зависимост между събития и величини ще се определя и степента на зависимост между различните променливи, които е важно да бъдат проследявани за да се установи количествената зависимост между различните двойки променливи.

При обработката ще се „измерват“ една или няколко характеристики на изследваните обекти, което ще съпоставя едно число на разглежданата характеристика по предварително определено правило. В голяма част от случаите в анкетата резултатът от измерването има конкретен количествен смисъл – брой точки, оценка и т.н. Освен това анкетата предполага и ситуации, в които не можем да получим числова стойност, а само ще се отбелязва дали дадено свойство е налице или отсъства. В тези случаи измерването ще се сведе до установяване на наличие или отсъствие на определен признак у обекта на изследването. Включването на количествени и качествени променливи ще пресъздаде общественото мнение в неговата пълнота и разнообразие.

Във всяко изследване винаги има т.нар. стохастична грешка, която произтича от това, че се изследват само част от единиците от генералната съвкупност. Дължи се на действието на случайни фактори и няма нищо общо с точността на регистрацията. В този вид изследвания обикновено се приема 5% вероятност за грешка ($\alpha = 0,05$).

След провеждането на анкетата се преброяват различните варианти на отговорите като е удачно данните да се подредят в таблици и диаграми. Изчисляват се абсолютните (**брой отговорили по този начин на този въпрос –f**) и относителните (**p**) честоти на отговорите за всеки от вариантите. Избраният метод налага, относителните честоти да се изчисляват и в проценти.

Разгледаните статистически методи дават количествена представа за различията в становищата на респондентите. За целите на настоящото изследване е необходима и качествена интерпретация на данните, която ще се прилага успоредно с количествената. Тя е свързана с тълкуване на значението на приемането или отхвърлянето на статистическите хипотези, големината на констатираната зависимост или установената посока на връзката, което е особено важно за регистрирането на тенденциите и правенето на обобщените изводи.

III. Извършване на проучването и работа на терен

Провеждането на проучването е т.н. „*работа на терен*” и включва набирането на данни от всички предвидени лица чрез избрания от проучването социологически метод /анкетна карта/ от анкетъорския екип, състоящ се от пет човека, които ще провеждат анкетата във всяка отделна община. Основното средство (инструментариумът) за регистриране на първичната емпирична информация е анкетната карта, която осигурява регистрирането на валидна (обоснована), точна (устойчива) и достоверна информация. Всеки анкетъор трябва да подбере съобразно инструкциите представители на определените социални групи и да анкетира 20 човека от тях.

Работата на терен се планира да се проведе в периода от 31.01.2021 г. до 12.02.2021 г. от анкетъори добре познаващи местната общност, което означава, че те трябва да бъдат подбрани внимателно, като се съблюдават и други техни качества като компетентност, отговорност и комуникативност, за да се гарантира достоверността на информацията.

IV. Обобщаване на резултатите от проучването и изготвяне на доклад и анализ

Социологическото проучване беше проведено в първата половина на месец февруари от местни анкетъори, които добре познават местната общност и по тази причина успяха да

подберат подходящите респонденти от заинтересованите страни. Заинтересованите страни бяха разгледани при изходна хипотеза, заложена в заданието на изследването, за релевантност на проекта към целевите групи земеделци, животновъди, ловци, частен бизнес, местна администрация и НПО.

Анкетирани бяха общо 102 човека. При идентифициране на заинтересованите страни анализът провери връзката между интереса на респондентите към темите и проактивните нагласи към проекта с факторите: географско разпределение, образование, професионална заетост и пол.

Очакванията на изследователския екип включваха определяне на представите, нагласите и оценките на заинтересованите страни, намиращи се на територията на Източните Родопи за същността на извършваната на територията природозащитна дейност, както и готовността на ключовите фигури за включване в подобни бъдещи инициативи в съответствие с посочените по-горе фактори.

Демографските характеристики са важна разделителна линия, която трябва да се взема под внимание при работата на терен.

Демографски характеристики

Разпределение на респондентите		Брой	%
Каква е сферата, в която работите?	Животновъдство	8	7,8%
	Земеделие	6	5,9%
	Туризмъ	5	4,9%
	Местна и държавна администрация	39	38,2%
	Предприемачество	7	6,9%
	Работник/служител в частна фирма	14	13,7%
	Безработен	5	4,9%
	Друго	18	17,6%
	Общо:	102	100,0%
Ловец ли сте?	Да, в момента съм	15	14,7%
	Да, бях но в момента не съм	4	3,9%
	Не съм, но бих искал/а	4	3,9%
	Не съм	79	77,5%
	Общо:	102	100,0%
Вие сте:	Мъж	48	48,0%
	Жена	52	52,0%
	Общо:	100	100,0%
Каква е Вашата религия:	Християнин	59	59,0%
	Мюсюлманин	37	37,0%
	Друг	4	4,0%
	Общо:	100	100,0%
Вие какво образование притежавате?	Основно и по-ниско	9	8,8%
	Средно	38	37,3%
	Висше	55	53,9%

	Общо:	102	100,0%
В коя община живееете?	Кърджали	20	19,6%
	Ивайловград	20	19,6%
	Крумовеград	22	21,6%
	Момчилград	20	19,6%
	Маджарово	20	19,6%
	Общо:	102	100,0%

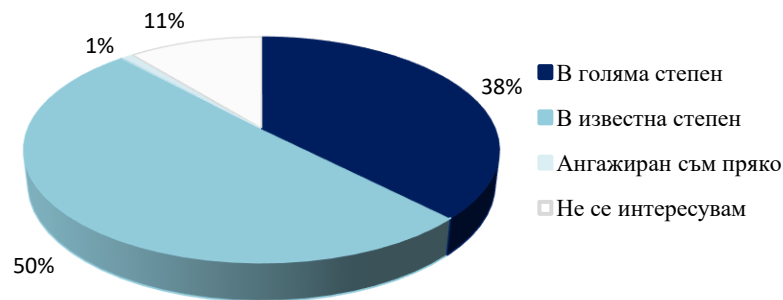
Най-голям е дялът на анкетираните, които работят в местната и в държавната администрация, тъй като в малките общини това е групата на най-добре информирани граждани. Преобладава и групата на тези, които не са ловци, което отговаря на реалната ситуация на целевата територия. Мъжете и жените са почти изравнени. Хората с висше образование също преобладават, следвани от тези със средно образование, тъй като се търси компетентност и информираност по темата.

Географското разпределение на респондентите е следното: 20 анкетирани са от Маджарово и околните села, 20 анкетирани са от община Ивайловград, 20 анкетирани от община Кърджали, 20 анкетирани от община Момчилград и 22 анкетирани от община Крумовеград. Данните от анкетите позволяват да се проследят различията и по общини.

Такава е общата характеристика на заинтересованите страни живеещи на територията на Източните Родопи, които са попаднали в анкетата. Те отразяват в голяма степен мнението на местната общност и ангажираността ѝ по проблемите на биоразнообразието и неговото опазване.

Получените обобщени резултати показват интереса на респондентите към биоразнообразието в Източните Родопи и неговото опазване, което е особено важно за извършваните в бъдеще природозащитни дейности и ангажирането на местната общност в опазването на природните ресурси.

В каква степен се интересувате от биоразнообразието в Източните Родопи?

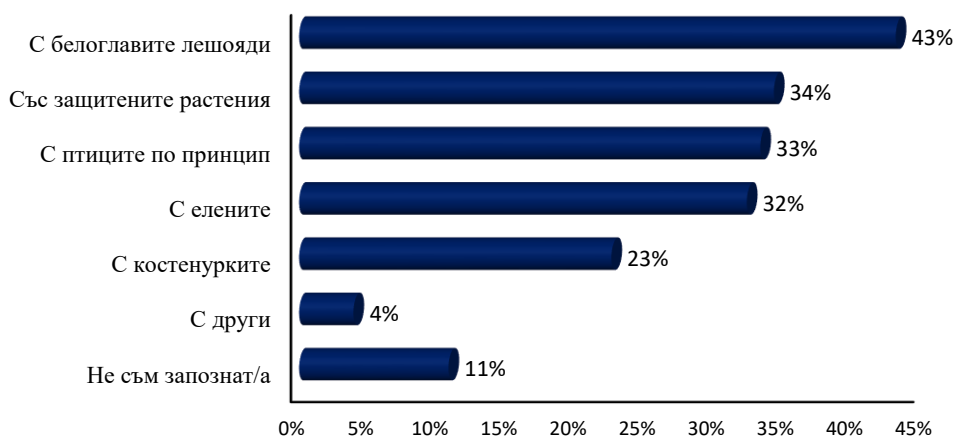


Прави впечатление, че 50% от анкетираните се интересуват в известна степен от биоразнообразието, тъй като съвсем малка част са ангажирани с реализацията на този процес, това са само – 1%. Като добавим и не малкия относителен дял на тези, които се интересуват в голяма степен, това са цели 38 на сто, което оформя един доста сериозен местен потенциал от привърженици, които са подходящи за привличането им в различни бъдещи природозащитни инициативи. В групата на интересуващите се в голяма степен преобладават: работещите в селското стопанство, ловците, хората с нисък образователен статус, което трудно може да се обясни, тъй като са анкетирани по-голям брой хора с висше и средно образование. Положителна настройка имат хората живеещи основно в общините: Ивайловград/60%/, Маджарово /50%/ и Крумовград /45%/. Това е групата на силно заинтересованите от темата за биоразнообразието. В Момчилград и Кърджали, тези проценти са доста по-ниски, това са само – 10% и 21%. Констатираната разлика се дължи главно на целенасочената и дългогодишна дейност на различни природозащитни неправителствени организации в тези 3 общини. Популяризирането на белоглавите лешояди и полаганите грижи за тях са дали своя резултат. Реализираната дългогодишна природозащитна дейност, осъществявана в Ивайловград, Маджарово и Крумовград е превърнала местното население в свидетел на поредица от различни екологични инициативи, които не могат да не правят впечатление на местните хора и задължително формират определени природозащитни нагласи сред местната общност. В тези общини преобладават грижите за белоглавите лешояди и затова те са най-добре познатия вид. Сред привържениците на природозащитната кауза не се констатира разлика между половете и интереса е равномерно разпределен по полов признак. В общините Кърджали и Момчилград лешоядите се срещат по-рядко и затова хората живеещи там не са толкова

заинтересовани по темата. В анализа не са включени респонденти от община Стамболово, където очакваме подобни резултати, тъй като се срещат лешояди и на територията са реализирани различни природозащитни инициативи.

Към изброените други защитени видове информираността на местната общност постепенно намалява. Разпределението на отговорите може да се проследи в следващия въпрос.

С кои биологични видове, обект на специални грижи сте запознати?



Посочените данни показват, че информацията за защитените растения, другите птици, елените и костенурките явно е по-оскъдна, защото анкетираните са по-незапознати с тези биологични видове и дейностите по тяхното опазване. Не познават добре местната флора и фауна само 11% от анкетираните. Това са основно безработните, хората с по-нисък образователен статус, мъжете и живеещите в община Момчилград. Прави впечатление, че в община Маджарово липсват незапознати с проблемите на биоразнообразието и неговото опазване, напротив всички са съпричастни когато се касае до опазването на природата. Живеещите в община Кърджали са запознати основно с птиците и с елените. Това се дължи на факта, че доста голям брой елени се намират в Дивечовъден участък "Студен кладенец", който е разположен край Кърджали. Близостта на определените видове е условие за добра осведоменост. В останалите общини тази дейност не е толкова популярна, тъй като елените не присъстват масово на територията и грижата за тях не е толкова разпространена. Интересът на туристите към птиците също е формирал определен интерес в Момчилград и Кърджали, без обаче да е пряко насочен към определени техни видове.

Отговорите в анкетата показват по недвусмислен начин голямата обществена подкрепа, която се регистрира на територията по отношение на биоразнообразието и неговото

опазване. Цели 64% смятат, че запазването на природата им носи лична полза, а други 29% смятат, че подобни инициативи имат нужда от обществена подкрепа, което прави внушителния обобщен процент от 93 на сто. Това е един категоричен отговор за формирана масова нагласа за подкрепа на подобен род дейности от страна на местната общност.

Имате ли конкретна лична полза от предприемането на мерки за запазване на биоразнообразието в региона?

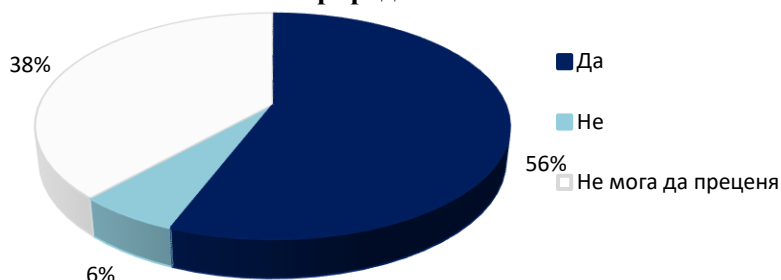


От дадените отговори става ясно, че местните хора са осъзнали, че биологичното разнообразие е съществено за благоденствието на човека, тъй като предлага услуги, които поддържат съвременните икономики и общества. Биологичното разнообразие е от решаващо значение и за екосистемите — услугите, предоставяни от природата.

Най-силно изразена е тенденцията за личната полза сред заетите в селското стопанство и в общините Ивайловград и Маджарово. За формирането на подобни нагласи са изразходвани през последните години доста усилия от всички заинтересовани страни и са проведени поредица от инициативи, които информират, убеждават, привличат вниманието и търсят подкрепата на местното население.

За постигането на този резултат най-голямо значение има извършването на реални дейности, които имат положителен резултат върху опазването на природата. Такова е мнението на цели 56% от анкетираните и само 6% от тях твърдят, че не се извършват реални дейности с положителен резултат върху опазването на природата. Останалите 38% явно не могат да преценят, тъй като не разполагат с необходимата информация.

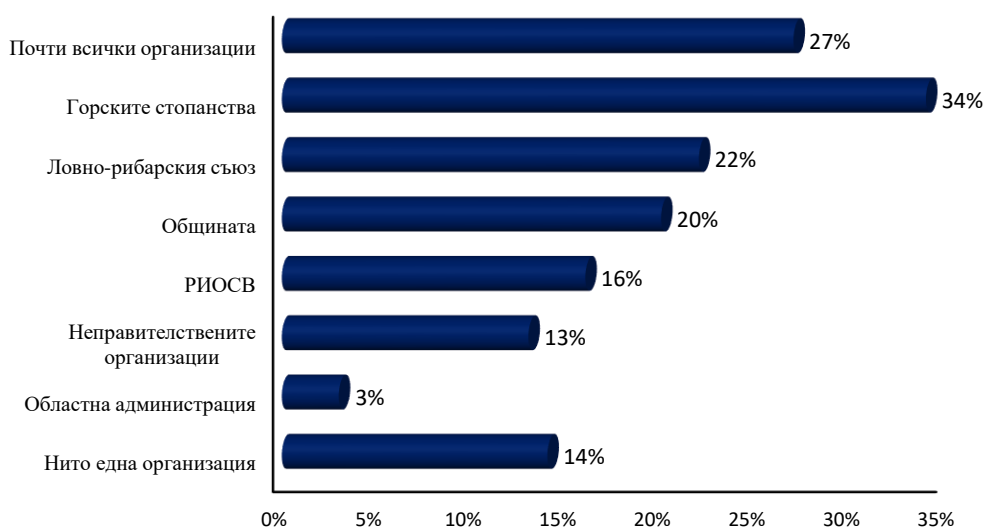
Извършват ли се във Вашия район реални дейности с положителен резултат върху опазването на природата?



Ефективните дейности с положителен резултат се извършват от различните организации, но най-съществен принос с 34% имат според анкетираните горските стопанства, ловно-рибарските съюзи с 22%, общината с – 20%, РИОСВ с 16% и неправителствените организации с 13%. Отговорите показват, че тези структури, които имат местно представителство и се занимават с подобен род дейности са най-познаваните и затова те се определят и като най-активни, което не винаги кореспондира с действителността.

Прави впечатление, че в анкетата се посочват основно добре познатите местни структури, които изпълняват подобни функции, защото това за анкетираните означава компетентност и познаване на местните проблеми. А всеки човек се стреми да се покаже добре познаващ ситуацията в общността. Респондентите не се интересуват в детайли за името на конкретния изпълнител на даден проект, те се интересуват главно какво се прави на територията на тяхната община и какъв е техния личен и обществен интерес от постигнатите резултати.

Кои организации във Вашия район имат ефективни дейности с положителен резултат върху опазването на природата?



Отричащите природозащитните инициативи са 14% и техните представители са главно предприемачи – 29% и безработни – 20%, а техните представители живеят и работят основно в Кърджали 21% и в Момчилград 20%. Посочените данни говорят, че тези две общини имат нужда от активизиране на природозащитната дейност в различни насоки, чрез използването на различни средства за въздействие и информираност главно сред предприемачите.

При всички отговори става ясно, че ситуацията в община Маджарово се отличава съществено от ситуацията в останалите общини. На тази територия въпреки доброто познаване на местните структури ролята на горските стопанства и ловно-рибарските дружества не се определя като изявена природозащитна дейност, докато дейността на нетолкова познатите НПО организации е сериозно подкрепена и оценена. Вероятно това се дължи на дългогодишното партньорство и реализираните местни инициативи от действащия на територията Природозащитен център, стопанисван от БДЗП. Следователно наличието на местна екологична структура и изпълняваните регулярно природозащитни дейности е особено важно изискване за ефективността на дейностите и постигнатия положителен резултат за всяка територия. По този начин за реализираните инициативи на територията се знае повече от местните хора, защото се следят техните действия пряко и се оценяват постиганите от тях резултати в по-голяма степен. В същото време познати местни организации като горското стопанство и ловно-рибарското дружество, които в останалите

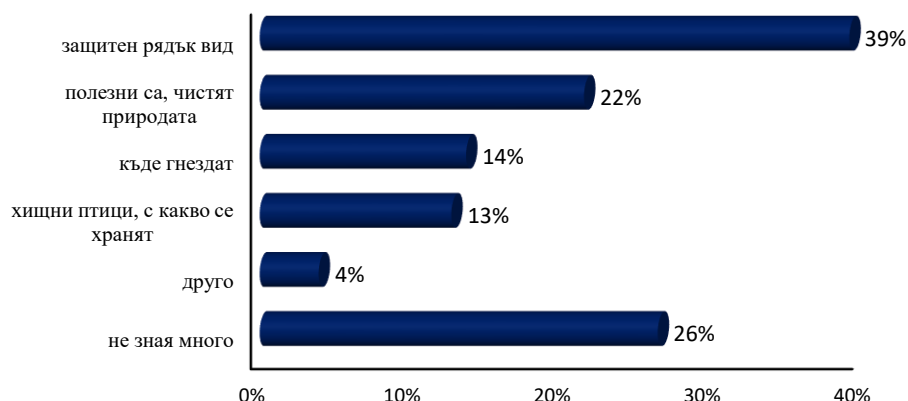
общини са по-високо оценени не са оценени като активни от местната общност в Маджарово. Всичко това говори за ясна и обективна оценка на ситуацията. В резултат на събраните мнения може да се заключи, че в община Маджарово вече има условия за реална съпоставка на обема и качеството на действително извършваните дейности от различните структури в областта на природозащитата.

За да се постигне по-голям интерес и масовост по отношение на биоразнообразието и неговото опазване е необходим по-активен обмен на опит и споделяне на резултатите от практическата и научноизследователската работа извършвана на територията, огласяването и споделянето на загриженост, безпокойство и положителен опит на членовете на НПО и осигуряването на по-широко обществено участие във всички процеси. Разгръщането на природозащитните дейности и тяхното интегриране, ще оптимизира процеса, ще подобри обществената информираност и ще подобри оценките за постигнатите резултати от реализираните проекти.

Като познати имена на НПО респондентите са изброили: БДЗП, По-диви Родопи, Зелени Балкани и фирмата "Природа Маджарово" ЕООД. Прави впечатление, че имената на конкретните НПО се познават твърде бегло от анкетираните. Явно трудно се помнят имената на организациите, тъй като те са предимно външни, а вниманието се насочва основно към това какво се прави на местно ниво и какви са последствията за населението. Отговорите на този въпрос показват, че липсва сериозен интерес кой точно извършва природозащитните дейности.

Лешоядите и техния начин на живот се познават сравнително добре от анкетираните. Анкетираните ги охарактеризират по следния начин: това са рядък и защитен вид птици, полезни за природата, защото я чистят. Тези хищни птици се хранят с мърша и не вредят на хората и животните. Дадената характеристика показва известни познания и интерес по темата.

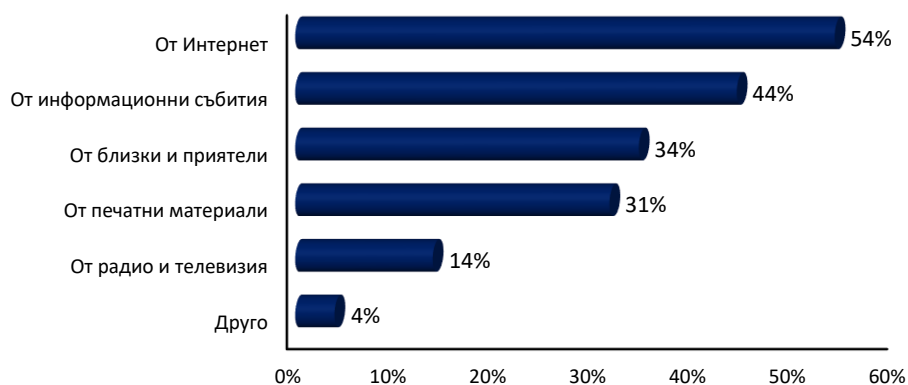
Какво знаете за лешоядите? (Открит въпрос)



Не знаят много за лешоядите 26% от анкетираните, които живеят най-вече в община Ивайловград, Момчилград и Крумовград. Най-запознати са отново в Маджарово. Незапознатите с особеностите на лешоядите са най-вече от групата на предприемачите и безработните. Мъжете са по-незапознати с лешоядите, което говори за една по-ниска степен на любознателност от тяхна страна по темата за биоразнообразието.

Информираността на гражданите зависи не само от количеството и качеството на информацията, а в голяма степен и от ефективното използване на информационните източници. Ето защо те и тяхното въздействие трябва добре да се познават и използват. Интернетът е предпочитан от 54% от респондентите и той държи първенството като най-използвания източник на информация. Следван е от информационните събития с 44%, от близки и приятели – 34% и от печатни материали – 31%. Значението на радиото и телевизията е доста ниско, само - 14%.

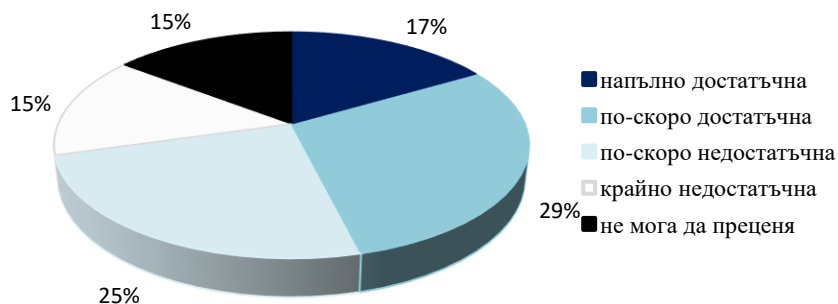
Откъде се информирате за опазването на лешоядите във Вашия район?



Интернетът е предпочитан източник от хората с висше и със средно образование, а хората с по-нисък образователен статус се информират основно от информационните събития, следвани от радиото и телевизията и от близките и приятелите. В този случай е важно да се използват всички видове информационни източници, за да се обхванат по-голям брой представители от различните социални групи. Други източници, които респондентите са посочили допълнително като важни са научните статии, Природозащитния център „Източни Родопи“ и посещенията и наблюденията на място.

Информацията, която достига до хората в голяма степен е достатъчна, тъй като общият относителен дял на напълно и частично информирани е 46%. Недостатъчна се явява информацията за 40% от анкетираните, а 15% не могат да преценят, което говори за частичното познаване на проблема. Обобщените резултати показват една умерена информираност, която говори за доста голям обем извършена работа на територията и в същото време се регистрира ясна необходимост за нейното количествено и качествено разширяване, интегрирането на различните информационни източници и поднасянето ѝ по начин, който да отговаря на особеностите на съответните социални групи. Най-неинформирани са главно хората с нисък образователен статус, мъжете, мюсюлманите и хората живеещи в община Момчилград на които трябва да се обърща по-специално внимание в бъдещите инициативи на заинтересованите страни.

Достатъчно информация ли достига до Вас за лешоядите и тяхното опазване?



Дейностите по опазването на лешоядите са оценени положително от общо 72% от анкетираните, което може да се проследи от следващата диаграма. Основните привърженици на тази идея се намират в община Маджарово – 70% и в община Ивайловград – 50%, което изцяло потвърждава правените до момента констатации и обобщения за различията в целевите общини. В тази група се включват главно: предприемачите, администрацията, туристическите фирми и земеделските производители.

Цели 24% не са запознати с темата, а други 2% смятат, че тези грижи не отговарят на местните условия и възпрепятстват стопанската дейност. Това мнение се изразява главно от представителите на земеделските производители и безработните, което се дължи преди всичко на недостатъчната им информираност по темата и непознаването на реалните ползи и проблеми на природозащитната дейност.

Какво е Вашето мнение за дейностите за опазването на лешоядите, които се изпълняват в района Ви в момента?



И тук незапознатите с проблема са 24%, което показва съществуването на една немалка част от заинтересованите страни, които трябва да се приобщават и информират по-активно в бъдеще. Това са главно безработните лица и тези, които не са ловци, както и част от земеделските производители, но основно представителите на тази група живеят на територията на община Момчилград и частично на територията на община Крумовград.

Трябва да се отбележи, че при извършваните дейности по опазване на лешоядите една част от тези дейности не са „видими“ за широката общественост, особено ако липсва информация и привличане на общественото внимание към тях. Организираните информационни срещи, семинари и клубове по места не са познати на масовата публика. В тях се включват ограничен брой хора от заинтересованите страни, които имат някакви изяви до момента и някакъв интерес към проблема. Така например дейности като ограничаване на безпокойството, отравянето (включително с олово) и прякото преследване на лешоядите са особено важни за опазване на биоразнообразието, но за тях узнават съвсем малък брой лица. Организираните охрани на гнездата често се пазят в тайна, за да не се наруши спокойствието на лешоядите и поради тази причина остават непознати. Проследяването на лешоядите също се осъществява от ограничен кръг специалисти, които

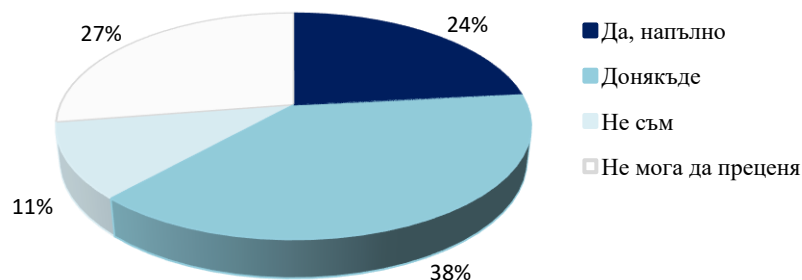
не винаги оповестяват резултатите сред масовата публика от тези продължителни и скъпи дейности, изискващи доста познания и експертизи.

Един от често срещаните проблеми е смъртността при лешоядите от електропреносната мрежа. Взеитe мерки в тази насока касаят основно представителите на природозащитните организации и електроразпределителните дружества, поради тази причина те също остават непознати и недооценени от населението, ако няма организирана специална рекламна кампания за тази цел. Всички изброени по-горе мерки макар и особено полезни изискват дискретност и осведомяване на ограничен кръг лица. Други природозащитни дейности като увеличаване на хранителната база на лешоядите са по-видими и затова те се познават по-добре от местните хора. Подобни дейности могат да се наблюдават от изградените скривалища, те се снимат от изявени фотографии и специалисти, защото са интересни и атрактивни. Освен това когато бизнесът е свързан с лешоядите, тогава видимостта е по-силно изявена, тъй като интересът на предприемачите е засилен, а те са една от най-активните местни групи. За целта е важно НПО-тата намиращи се извън територията на Източни Родопи да търсят активно сътрудничествата с общините и с местните структури. Работата в мрежа и обществената подкрепа на местната общност трябва да бъдат осигурявани, защото са особено важни за формирането на положителни обществени нагласи сред местното население. За съжаление в условията на пандемия тези възможности са силно затруднени и ограничени и рядко могат да бъдат активно използвани.

Богатата палитра от обстоятелства и изисквания, прави удовлетвореността от работата на природозащитниците на територията доста разнородна и уклончива. Напълно са удовлетворени 24% от анкетиранияте, което не е малък процент предвид спецификата на природозащитните дейности. Цели 38% от анкетиранияте са донякъде удовлетворени. Не могат да преценят – 27% и не са удовлетворени други 11%. Всички посочени резултати показват една добра информираност, но на ограничен кръг от местната общност. Като цяло преобладава частичната информираност сред местното население, а една трета от респондентите не са информирани изобщо за работата на природозащитните организации или не могат да преценят, което говори за дефицит на подобна информация. Донякъде са информирани - 38% от анкетиранияте, а не могат да преценят - 27%. Само 11% не са удовлетворени. Това е нормална ситуация, тъй като на практика не всички хора се

интересуват от опазването на биоразнообразието и не всички могат да се включат в подобни природозащитни дейности.

Удовлетворен/а ли сте като цяло от работата на природозащитниците във Вашия район за защита на лешоядите?



Представената картина на общественото мнение изцяло отговаря на характеристиките на природозащитната дейност, която е много важна, но не винаги е видима и напълно разбираема за всички представители на местната общност.

Възстановяване популациите на черния и на белоглавия лешояди и подпомагането на по-нататъшното им увеличаване на територията на Родопите в Гърция и България е доста трудна задача изискваща комплексна и доста продължителна грижа от страна на природозащитниците. Още повече, че поддържането на стабилни и увеличаващи се популации на черните и белоглавите лешояди е подложено на доста голям брой предизвикателства и опасности, които трябва да бъдат минимизирани или изцяло отстранени. Като се вземе под внимание, че черните, и белоглавите лешояди обикалят цялата област обхващаща Източните Родопи и Дадя в Северна Гърция в търсене на храна задачата става доста трудна.

Бракониерството и липсата на санкции за нарушителите се оказват основните препятствия пред опазването на лешоядите на територията. Друга важна дейност водеща до увеличаване на популацията на черните и белоглавите лешояди е подхранването, което трябва да продължи да се прилага активно и в бъдеще за да задържа двойките на територията. Освен него трябва да се търсят и други възможности за увеличаване на хранителната база на лешоядите. Информирането на населението, проследяване движението на птиците и заселването на нови такива са важни, но според анкетираните това са преди всичко

допълващи дейности, които също трябва да се прилагат, но определящото според тях е първо да се прекратят вредите и да се засили контрола върху тяхното разрастване. Логиката за свързаност обаче говори за нуждата от изпълнението на комплексни дейности включващи всички възможни грижи, инициативи и санкции. Вредите се нанасят основно от страна на местното население и затова то трябва да бъде информирано и въввлечено в процесите по опазване на лешоядите, за да се превърне в неразделна част от местните подкрепящи структури. Колкото по-голяма група от местната общност е информирана и станала съпричастна към грижите за опазването на лешоядите, толкова и обществените санкции ще се прилагат по-ефективно в практиката. Необходимо е да се засилят и контролиращите функции на оторизираните държавни и обществени структури, за да се подобри състоянието на популацията като цяло. Освен това е необходима и добра координация между местни структури, общини и трансгранични структури, за да се решават изцяло регистрираните проблеми. Лешоядите се движат из цялата територия, затова всички заинтересувани страни заедно трябва да търсят решенията на регистрираните проблеми. Лешоядите не са и не могат да бъдат грижа само на една отделна община, само на една отделна неправителствена организация, на едно горско стопанство или на една Регионална инспекция по околната среда и водите. Те са комплексна грижа и като такава трябва да се осигуряват в партньорство. Трябва да се търсят механизми за обединяване на усилията и работата в мрежа. Дори само на едно отделно място да има регистрирани проблеми се получават проблеми с цялостното оцеляване на вида.

Как, според Вас, трябва да се работи в бъдеще за опазване на лешоядите в района Ви?

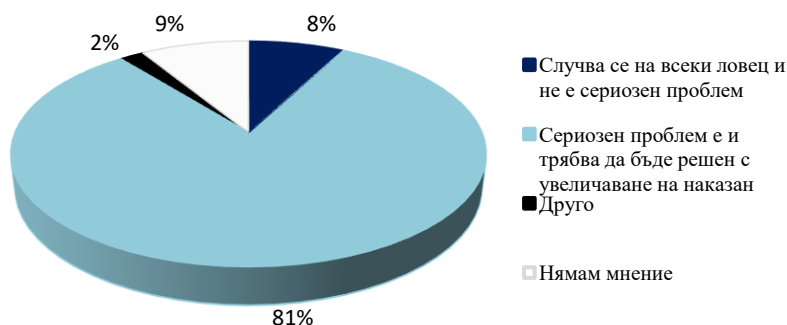


Дейностите за опазването на лешоядите, които се изпълняват в региона допринасят съществено за увеличаване популацията на лешоядите, това смятат 36% от анкетираните. Други 36% от респондентите твърдят, че дейностите са доброномерени, но нямат достатъчно отражение върху лешоядите в района. Само 2% са на мнение, че дейностите не отговарят на местните условия и възпрепятстват стопанската дейност. Всичко това показва една сравнително добра обществена среда, подкрепяща опазването на биоразнообразието в региона на Източни Родопи. Критики отправят основно живеещите в Ивайловград и Крумовград.

Въпрос	Отговори	%
Какво е Вашето мнение за дейностите за опазването на лешоядите, които се изпълняват в района Ви в момента?	Допринасят за увеличаването на лешоядите и развитието на района	36%
	Дейностите са доброномерени, но нямат достатъчно отражение върху лешоядите и развитието на района	36%
	Не отговарят на местните условия и възпрепятстват стопанската дейност	2%
	Друго	2%
	Не съм запознат с темата и не мога да отговоря	24%
	Общо:	102

Отговорите на следващия въпрос потвърждават изразените по-горе мнения. Незаконният отстрел е доста сериозен проблем според 81% от анкетираните. Ето защо работата на природозащитните организации с ловците трябва да се разшири и разнообрази. Ловците трябва още по-активно да бъдат въввлечени в изпълнението на различни природозащитни дейности.

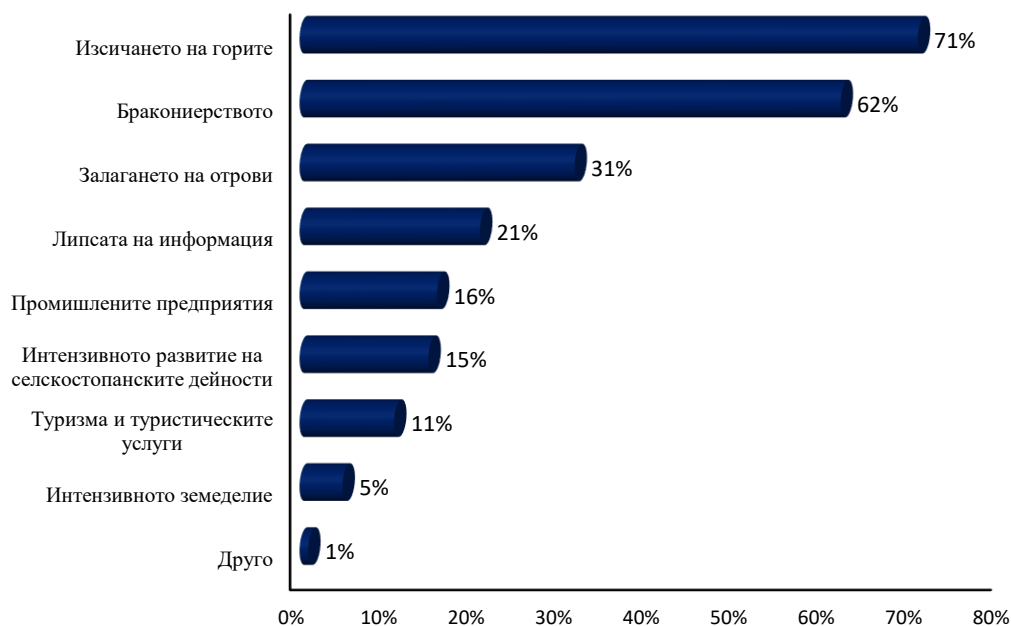
Какво е вашето мнение за незаконния отстрел на дивеч (елени, диви прасета, зайци, птици)?



Заплахите за биоразнообразието в Източните Родопи са разнообразни и идват от различни посоки, но местните хора се притесняват основно от изсичането на горите и от браконьерството, които са най-масово разпространените според тях. За 71% от анкетираните изсичането на горите е сериозен проблем, който ги тревожи и който трябва да намери решение. Незаконната сеч в горите включва основно отсичането на немаркирани дървета от лица, които нямат позволение за сеч в гората, или се краде отсечената дървесина от временните складове покрай сечища, в които се работи в момента. Отсичането на немаркирани дървета най-често се случва в лесно достъпни гори в близост до населените места и покрай пътищата, но може да бъде наблюдавано и в насаждения, които са обект на ползване от трети лица. Често в горите се регистрират ромски набези, но браконьерство се среща и сред имащите позволение, както и сред местното население. Всичко това прави голяма необходимостта от опазването на горите в Източните Родопи.

Тревожен е и делът на анкетираните за които браконьерството е доста сериозна заплаха, което се твърди от цели 62%. Този резултат показва, че това е сериозна заплаха, която се повтаря в няколко от отговорите на анкетата. В тези случаи ролята особено на ловно-рибарските дружества е силно занижена, тъй като от тяхна страна често се демонстрира известна солидарност с нарушителите. Контролът на практика липсва, а санкциите ако случайно се приложат са доста ниски и нямат възпиращ ефект. Ето защо в бъдеще на този проблем трябва да се обърне доста сериозно внимание и да се предприемат конкретни действия както от страна на природозащитните организации, така и от публичните структури и главно от местната власт, която често става мълчалив свидетел на подобни прояви.

Кои са според Вас главните заплахи за биоразнообразието в региона на Източни Родопи?



Не трябва да се пренебрегва и залагането на отрови /31%/, липсата на информация /21%/, промислените предприятия /16%/ и интензивното развитие на селскостопанските дейности /20%/. Консумирането на отровна храна е една от основните заплахи за оцеляването на биологичните видове и особено на лешоядите. Използването на разнообразните хранителни източници ги прави особено уязвими към този вид вредно въздействие. В търсенето на храна лешоядите често посещават сметищата, което ги излага на риск от приемане на отровна или замърсена с опасни вещества храна. Залагането на отровни примамки за борба с хищниците е друг сериозен проблем, който е най-често разпространения в региона. Освен това употребата на родентициди и инсектициди в земеделието поражда гризачи и насекоми, които са част от храната на лешоядите. Натрупаните по тези начини отрови в организма на лешоядите може да бъде летален за тях, затова тези възможности трябва да се следят внимателно и да се отстраняват възможно най-бързо.

Друг проблем е свързан с интензификацията на животновъдството, което води до все по-широко използване на антибиотиците за лечение на домашните животни, а системното им приемане от лешоядите намалява техния имунитет, а понякога води и до смърт.

Туризмът и туристическите услуги в много по-малка степен са заплаха за биоразнообразието в региона, но въпреки това трябва да се вземат под внимание при

стратегическото развитие на територията, за да могат да се планират и превантивни дейности.

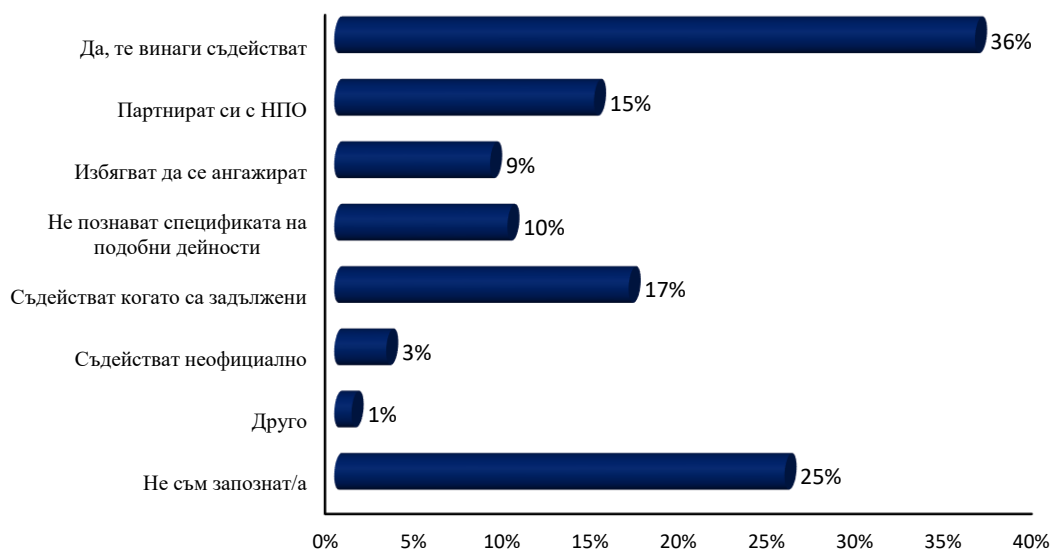
На отворения въпрос: „**Има ли проблеми във връзка с опазването на лешоядите в района Ви? Ако, да какви са те?**“ са дадени доста отговори, които показват една гражданска загриженост и завишен интерес към опазването на лешоядите в региона. Ето и част от дадените отговори:

- боклуците, които хората хвърлят са проблем за лешоядите;
- изсичането на горите и безразборния дърводобив застрашават лешоядите;
- браконьерите и ловните дейности са заплаха, тъй като ловците често стрелят по лешоядите;
- липсва достатъчно информация по темата;
- липсват достатъчно средства и подкрепа за опазването на лешоядите;
- отровните примамки за вълците са голяма заплаха;
- трябва да има строги наказания за браконьерите;
- природозащитниците рядко идват в района;
- корумпирана местна власт рекетираща бизнеса, НПО не се поддават на рекети и не дават рушвет и затова няма да получат необходимите разрешителни и няма да могат да работят на територията на общината;
- лешоядите се тровят често, а от токовете жици има умрели лешояди;
- хората, които се занимават с лешоядите не живеят в района, което не допринася за добрите връзки с местните хора;
- не се подхранват достатъчно лешоядите в района;
- данните, които се подават от сателитните предаватели не са публични;
- данните за живота на лешоядите са достояние на малък брой хора и природозащитните дейности не се координират с местния бизнес;
- не виждам да са постигнати конкретни резултати.

Тези отговори на отворения въпрос показват основните проблеми свързани с опазването на лешоядите и съществуващите опасности, които местните хора са идентифицирали. В същото време те показват едно общо познаване на проблема и загриженост, която се демонстрира от страна на анкетираните.

По принцип местните власти съдействат за опазване на биологичното разнообразие, партнират си с НПО или им съдействат неофициално. Това мнение споделят 54% от анкетираните, което е положителна тенденция. Съдействието е само по задължение според 17% от анкетираните. Местните власти не познават спецификата и избягват да се ангажират смятат 19 на сто от респондентите, което не говори за ясно изразената им подкрепа при извършването на природозащитните дейности. Най-сериозна е подкрепата за биоразнообразието от страна на местната власт в община Ивайловград – според 65% от анкетираните в общината, а най-малка – 10% в община Кърджали. В останалите общини тази подкрепа е 35%, което е недостатъчно за регистрирането на една реална подкрепа от страна на местната власт. Ето и дадените отговори на този въпрос.

Според Вас местните власти оказват ли подкрепа на провежданите инициативи за опазване на лешоядите?



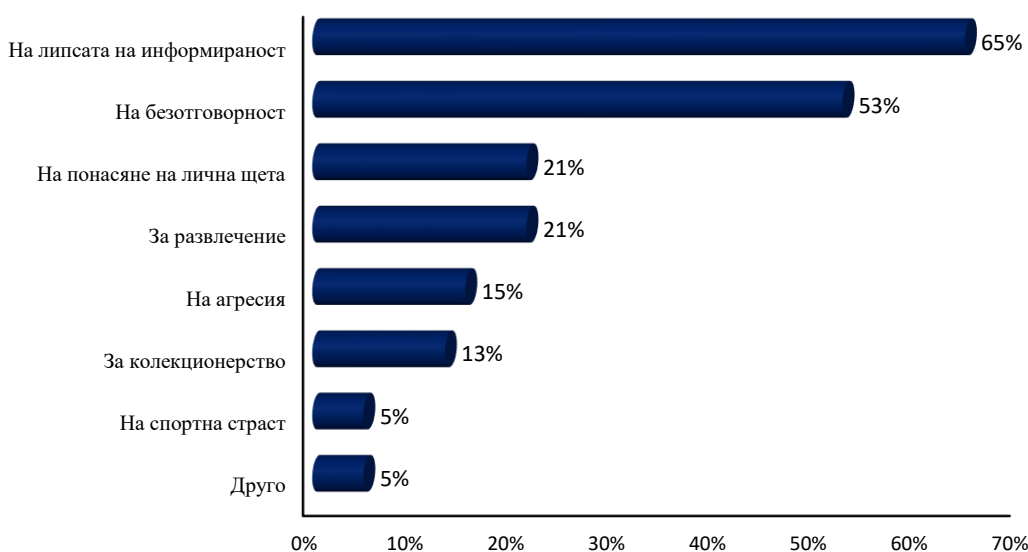
От представените данни става ясно, че местните природозащитни организации трябва да се активизират допълнително по отношение на:

- изсичането на горите;
- борбата с браконьерството;
- поставянето на отрови;
- обезопасяването на електрическите стълбове;
- разширяване разпространението на информация;
- подхранването на лешоядите;

- разселването на елени и в другите общини на региона освен в община Кърджали;
- изграждане на мрежи и партньорства с бизнеса и с местните структури.

Отрицателното отношение към опазването на биоразнообразието се дължи на поредица различни фактори, но най-сериозните са: липсата на информация, безотговорността, нанесените лични щети и интереса към развлеченията. Не малко от проблемите произлизат от агресията, колекционерството и спортната страст. Групата на вредящите на биоразнообразието макар и да не е голяма е доста опасна, защото и отделни единици могат да нанесат големи щети, за които трябва да се търсят нови възможности за тяхното намаляване и предотвратяването им. В следващата диаграма можете да проследите разпределението на отговорите, формиращи в най-голяма степен отрицателното отношение към опазване на биоразнообразието.

Срещаното понякога отрицателно отношение към опазването на биоразнообразието на какво се дължи според Вас?



В друг отговор е посочено, че вредата се дължи на човешката проклетия, простотия и на липсата на възпитание, което изисква сериозна информационна и възпитателна дейност за промяна на нагласите.

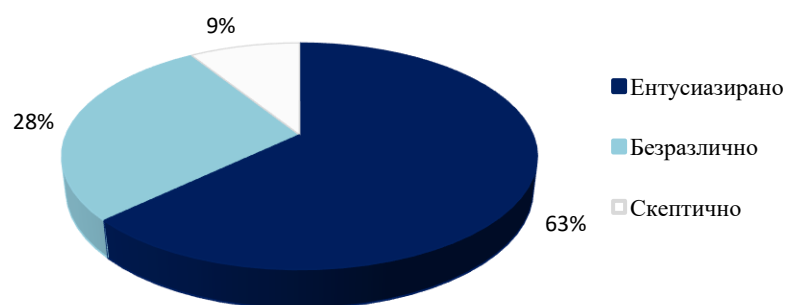
От посочените данни следва, че липсата на информация макар и важен проблем може значително по-лесно да се компенсира, но безотговорността, личния интерес и развлеченията се дължат на изградени лични представи и ценностни системи, които много трудно и продължително трябва да бъдат променяни. От друга страна особеностите на

характера включващи агресията, почти не могат да бъдат решавани. Колекционерството и спортната страст са колективни нагласи, които могат да се променят съобразно обществените ценности и изградените образци на поведение. Това изисква обединяване усилията на различните институции, активна работа и въвличане на местните хора и интегрирането в практиката на различни природозащитни дейности, които да водят до положителен резултат.

Опазването на птиците е особено важно за местната общност като за цели 63% от анкетираните то е не само обикновена възможност, а цел, която се подкрепя ентузиазирано. Този резултат говори за значимостта не само за запазване на популацията, но и за нейното увеличаване и нейното голямо значение. Най-ентузиазираните привърженици на тази идея се намират в Ивайловград, в Крумовград и в Маджарово.

За 28%, опазването на лешоядите е съпроводено с безразличие и само за 9% на опазването на лешоядите се гледа скептично. Тези мнения могат да се проследят от следващата диаграма. Скептиците живеят основно в Кърджали, Крумовград и Маджарово. Данните показват, че в Маджарово и в Крумовград противопоставящите се групи са по-силно изразени, което създава предпоставки за възникване на бъдещи конфликти.

**Какво е Вашето отношение към опазване на птиците
и в частност на лешоядите?**



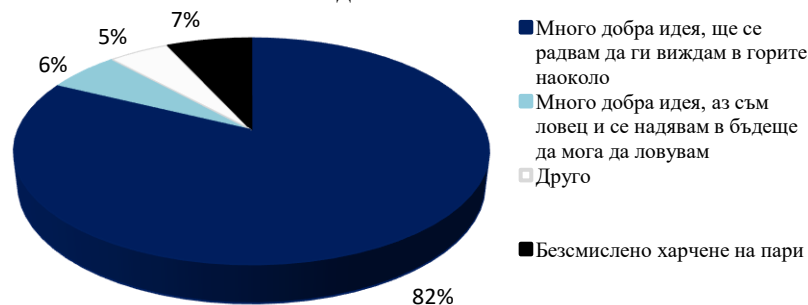
При съпоставката на няколко поредни отговора на предходните въпроси става ясно, че незаинтересованата група по отношение опазването на лешоядите се движи близо до 1/3 от анкетираните, което е обнадеждаващ резултат в условията на пандемия, когато обществените прояви са силно занижени. Явно това е резултат от дългогодишната дейност на целия набор от заинтересовани структури, които са реализирали различни инициативи на територията свързани с опазване на биоразнообразието. Да формираш обществено

мнение, не е еднократен акт, а дългосрочен процес, изискващ упорита работа прилагаша различни средства, интегриран подход и обединяване на усилията на заинтересованите страни на територията. Тази добра основа, трябва да се разширява и задълбочава и в бъдеще, за да може регистрираната тенденция да стане устойчива и за да се постигнат още по-добри резултати.

По отношение на разселването на дивеча (благородни елени и елен лопатар) в Източните Родопи съществува масова подкрепа на идеята. Тази идея я приветстват 82% от анкетиранияте. 6% от анкетиранияте са ловци, които се надяват на добър лов в бъдеще, което ги мотивира и повишава техния интерес. С разселването на дивеча се цели постигането на реален ефект по възстановяването и стабилизирането на запасите от дивеч и тази възможност мотивира, провокира интерес и формира положителни нагласи.

Само 7% са убедени, че това е безсмислено харчене на пари. Ето и подробното разпределение на отговорите изразяващи мнението по отношение разселването на дивеча.

Какво е вашето мнение за разселване на дивеч (благородни елени и елен лопатар) в Източните Родопи?

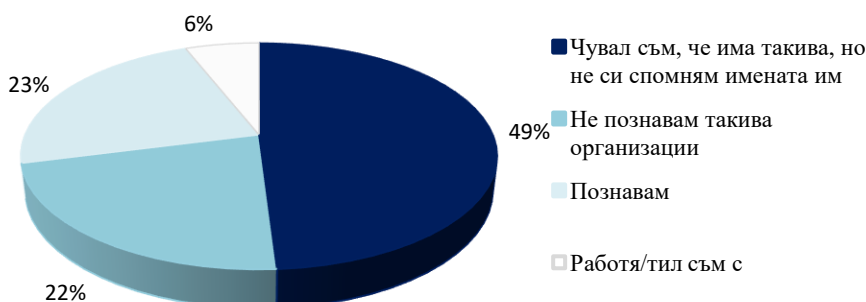


Увеличаване броя на елените и грижата за тях ще спомогне ловците да станат по-старателни и отговорни в грижите си за всеки вид дивеч. Към момента популацията на благородния елен в Източните Родопи не е равномерно разпределена в различните общини, а е концентрирана основно в община Кърджали. Това създава предпоставки за нанасяне на щети на селскостопанските насаждения в тази територия. Разумно би било увеличението брой животни да бъдат разселени в останалите общини, където няма елени или те са с пониска численост. За да се случи това на практика е необходима местна инициатива и местна структура, която да реализира тази възможност. Така ще се увеличи популацията на благородния елен и елен лопатар за цялата територия на Източни Родопи. За целта трябва

да се привлекат активно ловците и тази задача да се превърне в тяхна мисия. Въобще се оказва особено важно екологичните неправителствени организации да участват в тясно партньорство с ловните дружинки. Ловците са онези възлови местни заинтересовани лица от които в голяма степен зависи опазването на застрашените видове. Ловците освен полаганите грижи за дивеча доста добре познават браконьерите, които най-често са настоящи или бивши ловци. По този начин те имат повече възможности да ги контролират пряко, защото ги познават и често знаят или се досещат за техните недобронамерени намерения. Ето защо пряката постоянна връзка и съвместната работа на природозащитниците с тези ловни структури е от определящо значение за запазване на биоразнообразието на територията на Източните Родопи.

Най-голям е процента на тези респонденти, които са чували, че има природозащитни организации, които работят на територията на Източните Родопи, но не си спомнят техните имена. Това са цели 49%. Този факт говори, че се популяризират природозащитните дейности, но имената на организациите трудно се помнят, особено когато НПО не е местно, а присъствието му е за кратък период от време, само в рамките на изпълнението на даден проект. Бенефициентите се срещат с природозащитниците, чуват кой финансира и кой изпълнява проекта, но не винаги помнят тази информация дългосрочно. В повечето случаи се помнят някои от дейностите и персонално се познават самите природозащитници, които ги информират за проекта и за изпълняваните дейности на територията. Ако природозащитниците живеят и работят в региона и се появяват и при реализацията на други екологични проекти, те се възприемат вече като източници на информация и на проектни възможности. Търсят се техните координати и техните съвети, особено при регистрирана необходимост. В случаите когато партньор на НПО-то по даден проект е общината населението обръква още повече изпълнителите и започва да битува разбирането, че общината е бенефициент по проекта. Външната организация, която е непозната на местните се възприема като консултант и се negliжира допълнително нейната проектна дейност. Всичко това затруднява познаването на конкретни НПО, които работят в региона, но това съвсем не омаловажава тяхната работа и полаганите от тях усилия за опазване на биоразнообразието. В следващата диаграма може да се проследи разпределението на отговорите на въпроса: „Познавате ли работата на природозащитните организации в района на Източните Родопи?“

Познавате ли работата на природозащитните организации в района на Източните Родопи?



Поради изброените по-горе причини повечето хора са чували, че има различни природозащитни организации, но не си спомнят техните имена. Това най-силно е изразено като тенденция в община Ивайловград, следвана от община Кърджали и община Крумовград, където са реализирани различни проекти, но разпознаването на имената на неправителствените организации е затруднено.

Познават такива организации 23% от анкетираните, а други 6% са работили с тях. Това прави общо 29% от анкетираните, което предвид ситуацията и гореизброените проблеми е доста добър показател. Тези резултати се отнасят в най-голяма степен за община Маджарово. Като се добави и факта, че групата на непознаващите работата на неправителствените организации е – 22%, става ясно, че се касае за едно сравнително добро разпознаване на представителите на третия сектор.

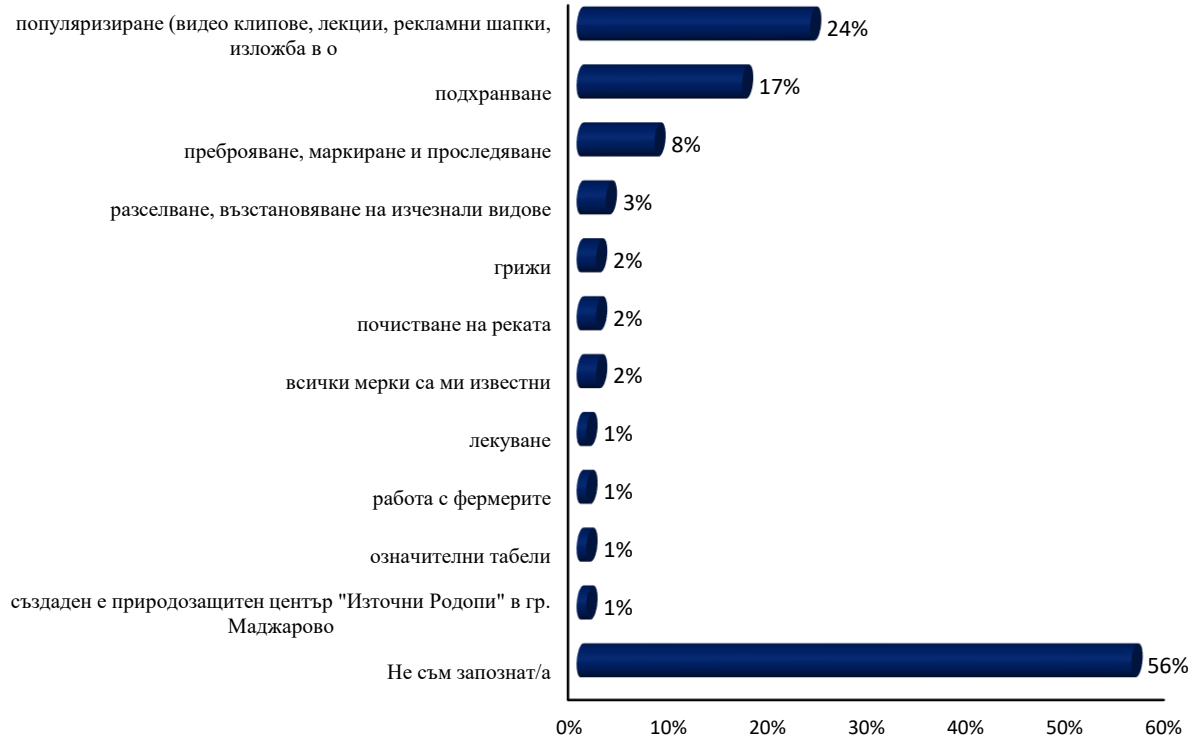
Анкетираните разпознават няколко природозащитни организации, които работят в района на Източните Родопи. Постоянно присъства и реализира устойчиво различни проектни и други дейности на територията на Източни Родопи – Българското дружество за защита на птиците /БДЗП/. Те са добре известни на местните хора, защото стопанисват Природозащитния център в Маджарово и развиват активна текуща дейност. Следва ги Фондация "По-дива природа" /Тук неправилно е записано името на "По-диви Родопи"/след нея се нареждат: За чисти Родопи и Зелени Балкани. Следващите неправителствени организации се познават от единици и това са: фирмата Природа Маджарово; ФДФФ; Фондация "Приятелите на Родопските крави". Изброени са като активни общините и държавните структури като горското стопанство и РИОСВ, което говори, че не се прави разлика между НПО и държавните структури. Областните администрации не са разпознати като активно работещи по въпросите за биоразнообразието.

Спиране на загубата на биоразнообразие и на деградацията на екосистемните ползи на територията на Източните Родопи, съответно, тяхното възстановяване, доколкото това е възможно, както и увеличение на приноса на природозащитните организации за намаляване загубата на биоразнообразието е от съществено значение за запазване на биоразнообразието в региона. До момента направеното на територията не е малко и това заключение се прави на базата на констатираното мнение, че реализираните от проектите мерки се познават по-добре от анкетираните в сравнение с имената на НПО. Още повече, че отговорите са дадени на отворен въпрос, който в повечето случаи се пропуска и не му се отделя необходимото внимание от страна на респондентите. Дадените отговори на отворения въпрос показват една сравнително добра осведоменост и увереност от страна на анкетираните.

Цели 24% от анкетираните знаят за лекциите, за видео материалите и за изложбите, защото са посещавали някои от тях. Други 17% знаят за подхранването, 8% са осведомени за преброяването, маркирането и проследяването особено на лешоядите. Останалите дейности имат нисък относителен дял и показват не толкова добро познаване. Всичко това можете да проследите в следващата диаграма.

Какви мерки сте чували да се извършват от природозащитните организации?

(Отворен въпрос)



Всички тези отговори допълват и потвърждават направените по-горе констатации за нивото на разпознаване на природозащитните дейности от страна на местната общност и проявявания интерес към опазване на лешоядите и регистрираните към вида заплахи.

Познатите до момента дейности са и препоръчаните от респондентите бъдещи дейности, което личи от отговорите на следващия отворен въпрос: „Кои резултати до момента според Вас са най-полезни за запазване на биоразнообразието в Източните Родопи?“

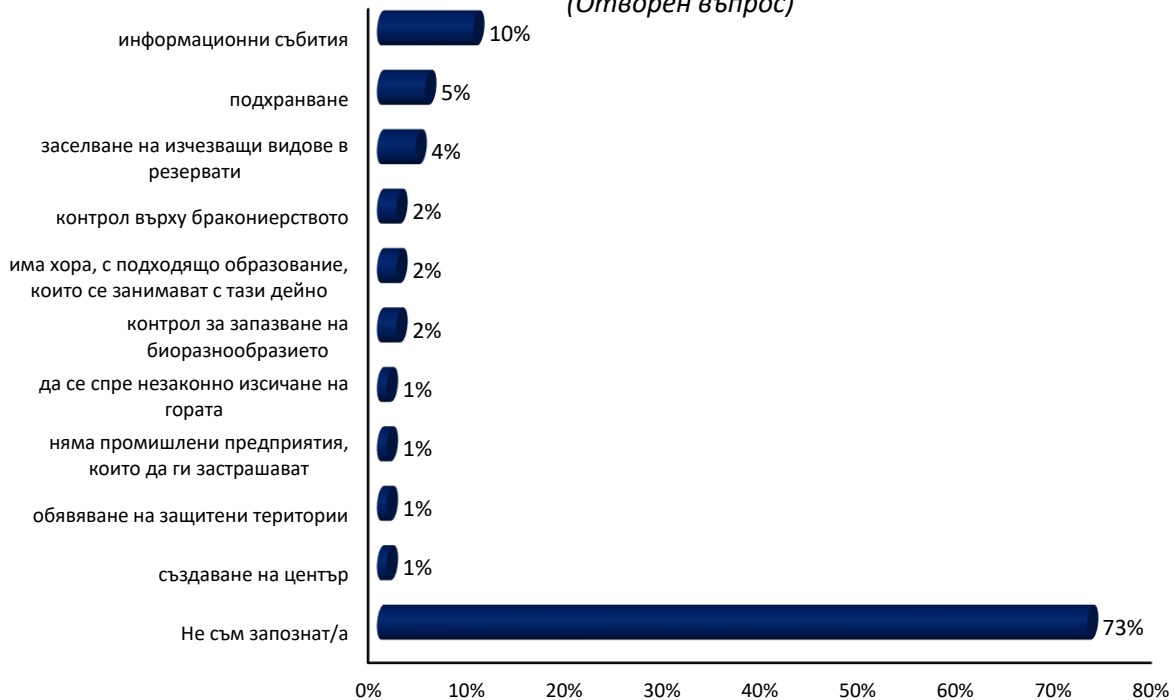
Според анкетираните трябва да се обърне сериозно внимание върху: информационните събития, подхранването, разселването (възстановяването) на изчезващите видове, контрола върху браконьерството и биоразнообразието.

Въпреки познанията на местната общност по темата се регистрира известна липса на надеждна и леснодостъпна информация, която може да издигне на по-високо ниво обществената култура и съзнание. Освен това слабо се прилага и осъществява природозащитното законодателство и резултатното спазване на екологичните и природосъобразни административно-правни мерки и разпоредби; неефективно се

стопанисват и управляват защитените територии; неефективни и неприложими се оказват регламентиранията наказания, глобите и санкциите.

Кои резултати до момента според Вас са най-полезни за запазване на биоразнообразието в Източните Родопи?

(Отворен въпрос)



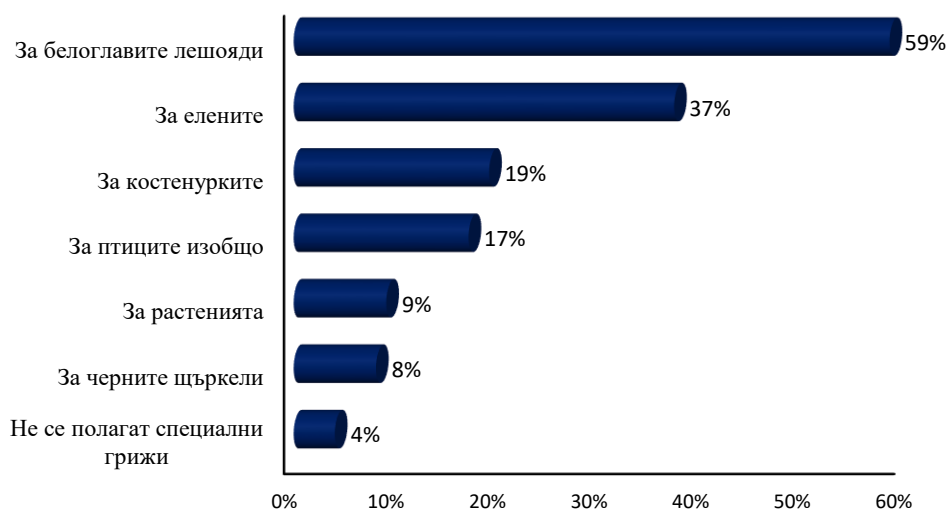
Обявяването на защитени територии и създаването на център свързан с биоразнообразието са другите предложения, които не са подкрепени от голяма част от анкетиранията, тъй като тази област е по-непозната за тях. Прави впечатление, че се предлага познатото и разбираемото за широката общественост, което е напълно логично. Още повече, че наличието на проверяващи въпроси потвърждава отново тази констатация.

Биологичните видове за които се осигуряват най-много грижи до този момента според анкетиранията са:

- белоглавите лешояди;
- елените;
- костенурките;
- птиците изобщо;
- растенията;
- черните щъркели.

Само 4% смятат, че не се полагат грижи за запазването на биологичните видове. Оценката на грижата за белоглавите лешояди е доста внушителна – цели 59% подкрепят това мнение. Не е малка и оценката за грижата за елените – 37%. Тези факти показват, че комплексните дейности, осигуряващи грижа за опазването на тези два биологични вида правят силно впечатление на местните хора.

За кои видове според Вас се осигуряват най-много грижи?



Опазването на лешоядите определено е важно за местната общност. Това твърдят 61% от анкетираните. Като се добави и мнението на 34% от анкетираните, които смятат, че те осигуряват възможност за развитието на района, става ясно, че преобладаващото обществено мнение е изцяло положително настроено към лешоядите и тяхното опазване, въпреки, че някои от респондентите са дали и двата отговора, което показва, че групата им вероятно е по-малка от общия им механичен сбор от 95%. За това пък по-уверено можем да съдим от размера на групата на тези, които не са привърженици на опазването на лешоядите, която е 13%. Тя включва 8% на далите отговора „няма връзка с бизнеса и с развитието на района“, 2% - „вреди на развитието на района“ и 3% - друго. Това доминиращо положително обществено мнение трябва да се използва по-активно от страна на НПО-тата за допълнително привличане на местни хора и изграждане на местни структури при реализацията на различни природозащитни дейности в региона. Така ще се увеличи не само съпричастността на местната общност, но ще се увеличи относителния дял на защитниците на биоразнообразието и ще се засили обществения контрол върху нанасяните вреди на биологичните видове.

Колко важно за местните хора е опазването на лешоядите можете да проследите в следващата диаграма.

Колко важно за Вас е опазването на лешоядите?



Характеристиката на лешоядите показва, че те са видове, ключови за екосистемите в Източните Родопи. Терминът „umbrella species“ (англ.) обозначава видове, чието опазване значително ще спомогне за опазването и на други видове, които се срещат в същите местообитания или имат подобен начин на живот. Такива са грабливите птици, които също се хранят основно с мърша, обитават сходни местообитания и са изправени пред заплахи, подобни на тези за лешоядите (основно отравяне). Опазвайки лешоядите се работи и за опазването и възстановяването на елените с чиито останки те се хранят. Такива видове са индикатор за запазени естествени местообитания. Проблемът е, че не се развива на всички места успоредно разселването на елени, същото е положението и с подкрепата на размножаващите се двойки лешояди извън известните колонии регистрирани в Маджарово, Ивайловград и Крумовград. Тези двойки по-рядко се появяват в общините Кърджали и Момчилград и поради тази причина те са по-малко познати на населението населяващо тези територии. За да има по-голям ефект е необходимо тези две дейности да се прилагат успоредно на една и съща територия, макар че лешоядите да облитат целия трансграничен регион и да се задържат по-дълго там, където могат да намерят необходимата им храна. В тези случаи подхранванията са особено важни за по-продължителното присъствие на птиците на цялата територия на Източни Родопи.

Младите хора са бъдещето на страната и те ще се грижат за бъдещото развитие на региона, затова тяхната информираност и подготовката им за извършване на природозащитни

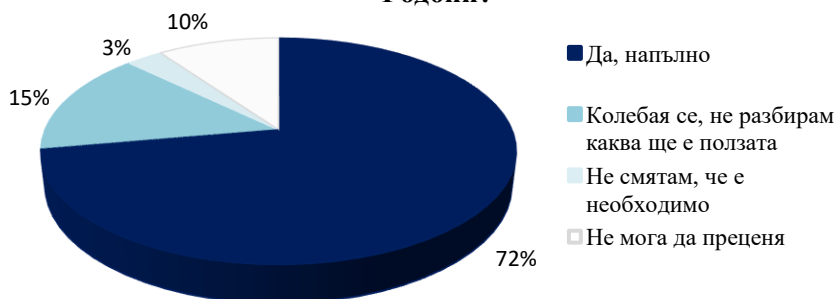
дейности е особено важна. За съжаление 36% от анкетираните смятат, че на този етап учениците не получават необходимата екологична подготовка. Особено важен е този проблем в условията на пандемията, когато обучителния процес е силно възпрепятстван. Въпреки проблемите 24% от анкетираните смятат, че в извънкласните занимания учениците получават необходимата подготовка. Осигуряването от НПО обучения, също допринасят за тяхната екологична подготовка. За съжаление постигнатите резултати не са достатъчни за осигуряване на една сериозна компетентност сред подрастващите и се налага активно да се работи в областта на обучението на младите хора, посредством различни интерактивни методи.

Каква е според Вас подготовката на учениците по отношение на биоразнообразието в региона?



Положително е мнението и по отношение на възстановяването на черния лешояд в българската част на Източните Родопи. Това категорично са заявили 72% от респондентите.

Бихте ли подкрепили дейности за възстановяване на черния лешояд в българската част на Източните Родопи?



Както вече казахме по-горе прави впечатление, че общественото мнение като цяло е положително настроено към различните природозащитни дейности, особено когато

местната общност ги разбира и познава. Непознатите за хората дейности остават недооценени, за това при обученията, при провеждането на информационни срещи и рекламни кампании, трябва да се акцентира върху по-непопулярните природозащитни дейности. Те трябва да се популяризират по всякакъв начин. Хубаво е освен изложби да се правят и филми, клипове и презентации, които са по-въздействащи и запомнящи се за обучаваните. Проследяванията и резултатите от тях, опасностите от електрическите мрежи, опазване спокойствието на видовете и други дейности остават като, че ли скрити за широката общественост и по тази причина те не са толкова популярни.

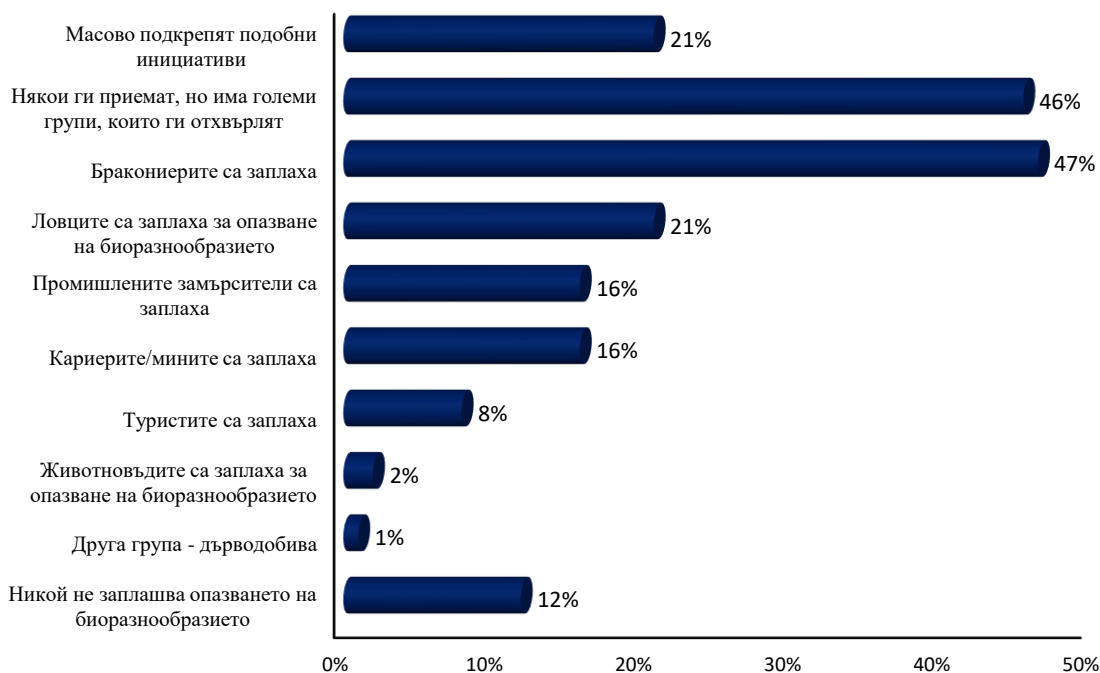
Гражданите приемат сравнително добре инициативите за опазване на биологичните видове и оценяват компетентно заплахите за биоразнообразието. В анкетата сме включили два засичащи се въпроса, на които са дадени сравнително близки и в същото време различаващи се отговора за заплахите. От тях става ясно, че когато отговорите са формулирани, те се посочват от респондентите и се оценяват като заплахи, а когато не са формулирани се пропускат макар малко преди това вече да са посочвани. Тези резултати говорят за липсата на ясно структурирана и утвърдена представа за биоразнообразието и неговото опазване в представите на местното население. Когато се разполага с ясният вариант на отговорите анкетираните ги отразяват, а когато формулировката липсва, те трудно могат да ги формулират и реално съществуващите заплахи не се посочват и не могат да се приоритизират. Това са следните два въпроса: **„Гражданите според Вас как приемат инициативите за опазване на биологичните видове?“** и **„Кои са според Вас главните заплахи за биоразнообразието в региона на Източни Родопи?“** /Този въпрос е разгледан подробно по-напред в текста/.

Посочените два въпроса са поставени на сравнително голямо разстояние един от друг в анкетната карта за да се свързват по-малко, като някои от отговорите се повтарят, а други съзнателно са пропуснати. По този начин се цели да се види има ли разминавания в мненията и оценките на анкетираните по отношение на заплахите. Важно за изследването е дали те еднозначно са посочени от анкетираните или зависят основно от формулираните отговори. Така например в единия въпрос е пропуснат отговора за изсичането на горите и тази заплаха макар, че е определена като преобладаваща в предходния въпрос е пропусната като заплаха от анкетираните в следващия, когато липсва като отговор. Само един анкетиран в друго е посочил дърводобива като заплаха. Разминаване се регистрира и при

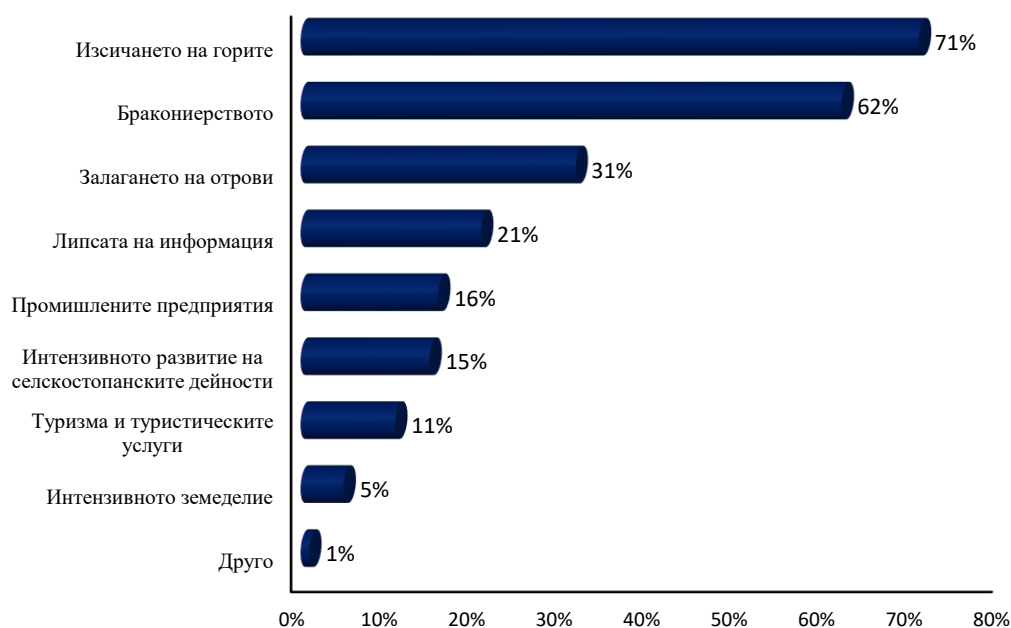
поставянето на отрови. Браконьерството обаче се потвърждава в отговорите и на двата въпроса, но той е формулиран и на двете места. Тези резултати говорят за голямата зависимост на анкетираните спрямо формулировката на отговорите и от затруднението им да изразяват свободно своето мнение и да дават своята оценка безпристрастно, когато липсва предварителната ѝ формулировка от изследователите. Респондентите по-скоро отговарят с „да“ и с „не“ на посочените отговори, като трудно могат да обобщят и формулират свободно целия набор от заплахи, които смятат за важни.

Разминаванията могат да се проследят и сравнят подробно в следващите две диаграми.

Гражданите според Вас как приемат инициативите за опазване на биологичните видове?



Кои са според Вас главните заплахи за биоразнообразието в региона на Източни Родопи?



Въпреки регистрираните разминавания в отговорите, може да се направи следното обобщение на заплахите от резултатите в посочените по-горе диаграми, това са:

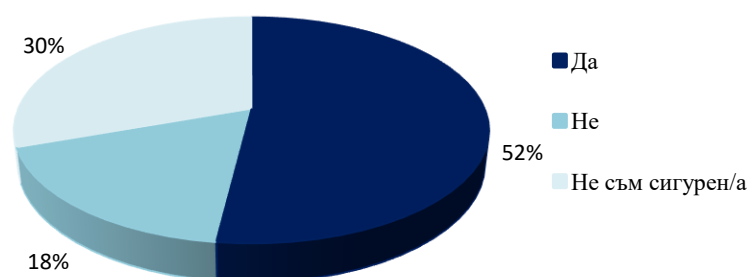
- изсичането на горите;
- браконьерството;
- залагането на отрови;
- ловците;
- кариерите/мините
- липсата на информация;
- производствените предприятия;
- интензивното развитие на селскостопанските дейности;
- животновъдите;
- интензивното земеделие;
- туризма и туристическите услуги.

Регистрирането на разминаванията посочени в затворените въпроси не означава, че те не отразяват вярно отговорите на респондентите, макар, че те не са повторени в следващия въпрос. Това се дължи преди всичко на факта, че в представите на респондентите за заплахите не са ясно структурирани и обобщени. Когато браконьерството се повтаря,

промишлените предприятия и туризма – също, повтарят се и дадените отговори. Отровите, ловците, кариерите и селскостопанските дейности, които обединяват земеделието и животновъдството регистрират известни разминавания и пропуски, въпреки, че в отворените въпроси някои от тях са формулирани допълнително като такива.

Въпреки разминаванията в заплахите цели 52% от анкетиранияте имат желания да се включват в изпълнението на различни екологични дейности. Няма желание – 18%, а други 30% не са сигурни. Тези резултати са съвсем обясними предвид, че не всички респонденти се интересуват активно от природозащитната дейност, но въпреки всичко желаещите да проявят активност в тази област никак не са малко.

Вие имате ли желание да се включите в реализирането на различни екологични дейности?

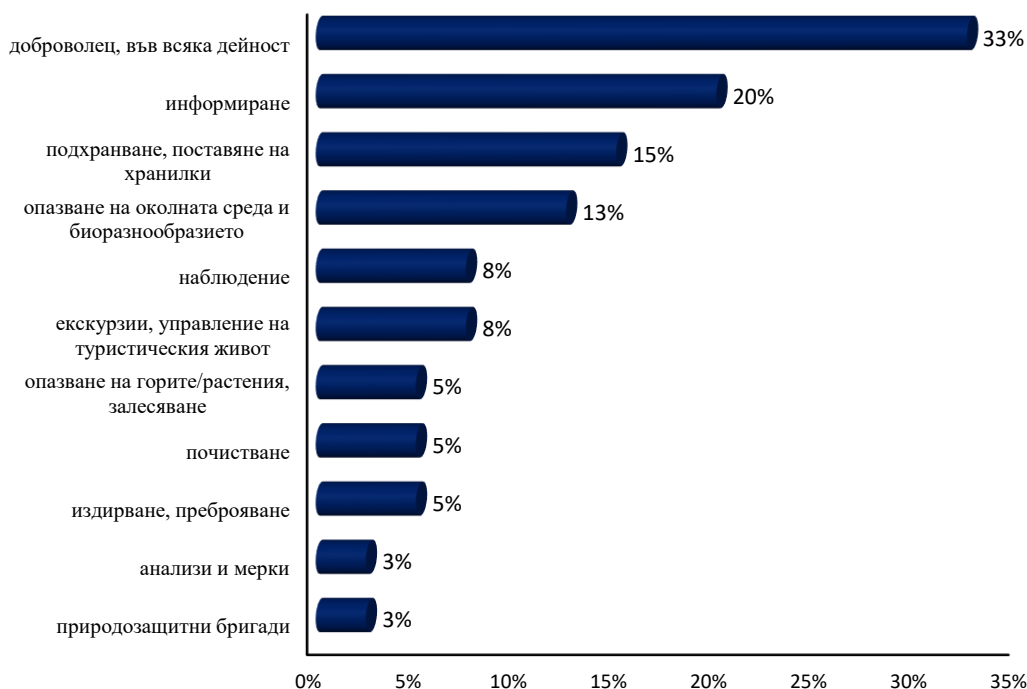


Положителното обществено мнение и желанието да се включват в бъдещи природозащитни дейности са една добра предпоставка за активно прилагане на различни природозащитни дейности на територията на Източните Родопи.

Да бъдат доброволци са съгласни цели 33% от анкетиранияте при условие, че това е отворен въпрос, което е доста добър резултат. Доброволчеството най-общо може да се определи като алтруистична дейност, носеща позитивна промяна за хората, техните общности и обществото като цяло. Не по-малко са ползите за самите доброволци, защото доброволчеството им помага да разберат света около себе си по-добре и развива у тях редица ценни личностни умения и качества като: комуникативни умения; организационни умения; отдаденост и съпричастност; разбиране и приемане на разнообразието; позитивизъм и надежда за бъдещето и главно любов към природата.

Други 20% са съгласни да информират, 15% да подхранват и 13% да работят за опазването на околната среда и биоразнообразието. Желаете има и за включване в някои по-непопулярни мерки.

Ако „ДА“ в какви точно дейности?
(Открит въпрос)



Населението в целевите общини е свързано с природата и живее близо до природата, затова нейното опазване е толкова важно за него и за неговия начин на живот. Природозащитните дейности са подкрепяни от преобладаващата част от местната общност. Има и една немалка група недоброжелатели, които имат намерения да се възползват безнаказано по някакъв начин от животинските видове, без да се съобразяват с ограниченията и регламентите.

Формулираните в проучването две хипотези изцяло се потвърдиха от получените в анкетата резултати:

- Преобладава **положителното отношение на местното население към опазването на биоразнообразието** и по-специално към емблематичните за техния край белоглави лешояди.
- Има **потребност от повече информация** за извършваните на територията екологични дейности от неправителствените организации и институциите.

Положителното отношение на населението към опазване на биоразнообразието се регистрира от няколко въпроса, които регистрират оценките на местната общност и местните нагласи за включване в различните видове природозащитни дейности.

Незаинтересованите страни са около една трета от анкетираните, а противниците на екологичните инициативи се ограничават в рамките на около 8%. Въпреки това представителите на тази група могат да нанесат непоправими щети на биоразнообразието, ако не бъдат стопирани, затова работата на терен на природозащитниците и еколозите е от особено значение за успеха на всеки екологичен проект реализиращ се на територията на Източните Родопи. Едно от основните средства за промяна на нагласите е информираността, за която анкетата констатира определена липса и в същото време тя бе оценена като особено важна, както сред възрастното население, така и сред подрастващите. Според анкетираните информирани хора са по-малко склонни да вредят на природата и биоразнообразието. За целта трябва да се създават местни екологични структури и да се привличат съществуващите структури, особено местните ловни дружинки, където заплахите от браконьерство могат да бъдат предотвратявани в най-голяма степен. Браконьерите най-често имат или са имали връзка с ловците, разполагат с оръжие и често ловуват. Отровите особено за вълците се свързват по-често с животновъдите, които ги поставят за да запазят стадата си. Този проблем трябва да се отстранява чрез използване не само на информираност, но и на други средства показващи истинските вреди, които нанасят подобни непрестанни действия. Включването на кучета търсачи е допълнителен начин за решаване на част от проблема с отровите.

Резултатите от анкетата показват, че е постигната основната цел на проучването, а именно: **„Да се регистрира в общественото мнение значението на природата и опазването на лешоядите като част от регионалното природно наследство, да се опишат оценките за извършваните до момента дейности и да се проследят съществуващите заплахи произтичащи от човешката дейност, както и възможните решения водещи до подобряване на екологичната среда в региона на Източните Родопи“.**

Проучването е постигнало следните резултати:

- 1). Регистрирано е доста подробно общественото мнение;
- 2). Описани са оценките на извършваните до момента природозащитни дейности в региона на Източните Родопи;

- 3). Проследени са съществуващите заплахи произтичащи от човешката дейност и са подредени по степен на опасност.
- 4). Регистрирани са някои от възможните решения водещи до подобряване на екологичната среда в региона на Източните Родопи.

Проучването по недвусмислен начин показва, че хората все повече осъзнават, че трябва да запазят хармонията, за да не загубят богатството, което природата им е дала. Възможността да се запази популацията на белоглавите лешояди и разселването на черния лешояд на територията, както и разселването на благородния елен и елена лопатар са дейности, които са приветствани и подкрепяни от местните хора които осъзнават голямото значение на биологичните видове за просперитета на региона.

Общо 107 двойки от застрашения в страната ни белоглав лешояд са преброени при редовния мониторинг на популацията на вида по долината на река Арда от експертите на Българското дружество за защита на птиците (БДЗП) през 2021 г. Популацията на белоглавите лешояди в Източни Родопи запазва положителния си ръст и през годината не без значението от извършваните на терен природозащитни дейности.

В сравнение с 2020 година популацията бележи ръст от една територия към момента с уточнение, че остава да се проверят още няколко традиционни гнезда и този брой може да нарасне през следващите месеци. Броят на установените двойки, които са пристъпили към мътене в момента е 75, а останалата част от двойките ремонтират и/или строят своите гнезда. През следващите месеци, предстои да се изясни точният брой на размножаващите се двойки. Очаква се да се получи информация от природозащитниците и за броя на двойките, които гнездят в гръцката част на Източни Родопи, които прелитат и в българската част. Всичко това говори за една сериозна дългосрочна природозащитна дейност на територията на Източните Родопи, която не само трябва да бъде продължена, но трябва да се разшири и задълбочи, като се включват все по-голям брой местни неправителствени организации.

Приложение 1 Анкетна карта

АНКЕТНА КАРТА

Уважаеми дами и господа,

Фондация „По-диви Родопи“ се обръща към Вас с молба да дадете своите оценки за природозащитните дейности във Вашия район за опазване на природата и в частност - на лешоядите. Разчитаме на Вашата обективност.

Анкетата е анонимна. Моля, не вписвайте своето име!

БЛАГОДАРИМ ВИ ЗА ОТДЕЛЕНОТО ВРЕМЕ!

1. В каква степен се интересувате от биоразнообразието в Източните Родопи?

- | | |
|---|---|
| <input type="checkbox"/> В голяма степен | 1 |
| <input type="checkbox"/> В известна степен | 2 |
| <input type="checkbox"/> Ангажиран съм пряко..... | 3 |
| <input type="checkbox"/> Не се интересувам | 4 |

2. С кои биологични видове, обект на специални грижи сте запознати?

- | | |
|--|---|
| <input type="checkbox"/> С белоглавите лешояди | 1 |
| <input type="checkbox"/> С птиците по принцип | 2 |
| <input type="checkbox"/> Със защитените растения | 3 |
| <input type="checkbox"/> С елените | 4 |
| <input type="checkbox"/> С костенурките | 5 |
| <input type="checkbox"/> С други/кои..... | 6 |
| <input type="checkbox"/> Не съм запознат/а | |

3. Имате ли конкретна лична полза от предприемането на мерки за запазване на биоразнообразието в региона?

- | | |
|--|---|
| <input type="checkbox"/> Да, защото се запазва природата като цяло | 1 |
| <input type="checkbox"/> Да, защото се отразява положително на работата ми | 2 |
| <input type="checkbox"/> Да, защото това е моя лична кауза..... | 3 |
| <input type="checkbox"/> Да, защото е свързано със служебните ми задължения/бизнеса | 4 |
| <input type="checkbox"/> Нямам лична полза, но смятам че подобни инициативи имат нужда от обществена подкрепа... | 5 |
| <input type="checkbox"/> Нямам лична полза и не се интересувам | 6 |

4. Извършват ли се във Вашия район реални дейности с положителен резултат върху опазването на природата?

- | | |
|---|---|
| <input type="checkbox"/> Да | 1 |
| <input type="checkbox"/> Не | 2 |
| <input type="checkbox"/> Не мога да преценя | 3 |

5. Кои организации във Вашия район имат ефективни дейности с положителен резултат върху опазването на природата?

- Ефективни са дейностите на почти всички организации 1
- Ефективни са дейностите на РИОСВ 2
- Ефективни са дейностите на горските стопанства 3
- Ефективни са дейностите на Ловно-рибарския съюз 4
- Ефективни са дейностите на неправителствените организации (Моля избройте, ако знаете имената им) 5
- 6
- Ефективни са дейностите на Общината 7
- Ефективни са дейностите на Областна администрация 8
- Не са ефективни дейностите на нито една организация 9

6. Какво знаете за лешоядите? (Моля посочете)

.....

7. Откъде се информирате за опазването на лешоядите във Вашия район? (Моля, посочете до 3 отговора)

- От близки и приятели..... 1
 - От Интернет..... 2
 - От радио и телевизия 3
 - От печатни материали 4
 - От информационни събития 5
 - Друго 6
- (Моля, напишете)

8. Достатъчно информация ли достига до Вас за лешоядите и тяхното опазване?

- Информацията за лешоядите е напълно достатъчна 1
- Информацията е по-скоро достатъчна 2
- Информацията е по-скоро недостатъчна 3
- Информацията е крайно недостатъчна 4
- Не мога да преценя 5

9. Какво е Вашето мнение за дейностите за опазването на лешоядите, които се изпълняват в района Ви в момента?

- Допринасят за увеличаването на лешоядите и развитието на района 1
- Дейностите са добронамерени, но нямат достатъчно отражение върху лешоядите и развитието на района 2
- Не отговарят на местните условия и възпрепятстват стопанската дейност 3
- Друго/както/ 4
- Не съм запознат с темата и не мога да отговоря 5

10. Удовлетворен/а ли сте като цяло от работата на природозащитниците във Вашия район за защита на лешоядите?

- Да, напълно 1
- Донякъде 2
- Не съм 3
- Не мога да преценя 4

11. Има ли проблеми във връзка с опазването на лешоядите в района Ви? Ако, да какви са те?

.....

...

12. Как, според Вас, трябва да се работи в бъдеще за опазване на лешоядите в района Ви? (Моля, посочете всеки верен отговор)

- Чрез заселване на птици от други страни 1
- Да се намали браконьерството 2
- Чрез подхранване 3
- Чрез проследяване 4
- Чрез засилен контрол и санкции на нарушителите 5
- Чрез подобрена информираност на населението 6
- Да се остави природата сама да се справя 7
- По друг начин/какъв/ 8

13. Какво е Вашето отношение към опазване на птиците и в частност на лешоядите?

- Ентузиазирано 1
- Безразлично 2
- Скептично 3
- Отрицателно 4

14. Какво е вашето мнение за незаконния отстрел на дивеч (елени, диви прасета, зайци, птици)?

- Случва се на всеки ловец и не е сериозен проблем 1
- Сериозен проблем е и трябва да бъде решен с увеличаване на наказанията 2
- Нямам мнение 3
- Друго/какво/ 4

15. Какво е вашето мнение за разселване на дивеч (благородни елени и елен лопатар) в Източните Родопи?

- Много добра идея, ще се радвам да ги виждам в горите наоколо 1
- Много добра идея, аз съм ловец и се надявам в бъдеще да мога да ловувам 2
- Безсмислено харчене на пари 3
- Друго/какво/ 4

16. Кои са според Вас главните заплахи за биоразнообразието в региона на Източни Родопи?

/Можете да посочите до 3 отговора/

- | | |
|--|---|
| <input type="checkbox"/> Интензивното развитие на селскостопанските дейности | 1 |
| <input type="checkbox"/> Промислените предприятия | 2 |
| <input type="checkbox"/> Туризма и туристическите услуги | 3 |
| <input type="checkbox"/> Браконьерството | 4 |
| <input type="checkbox"/> Залагането на отрови | 5 |
| <input type="checkbox"/> Изсичането на горите | 6 |
| <input type="checkbox"/> Интензивното земеделие | 7 |
| <input type="checkbox"/> Липсата на информация | 8 |
| <input type="checkbox"/> Друго/какво..... | 9 |

17. Според Вас местните власти оказват ли подкрепа на провежданите инициативи за опазване на лешоядите?

- | | |
|--|---|
| <input type="checkbox"/> Да, те винаги съдействат..... | 1 |
| <input type="checkbox"/> Партнират си с НПО..... | 2 |
| <input type="checkbox"/> Избягват да се ангажират..... | 3 |
| <input type="checkbox"/> Не познават спецификата на подобни дейности | 4 |
| <input type="checkbox"/> Съдействат когато са задължени | 5 |
| <input type="checkbox"/> Съдействат неофициално..... | 6 |
| <input type="checkbox"/> Не съм запознат/а | 7 |
| <input type="checkbox"/> Друго..... | 8 |

18. Срещаното понякога отрицателно отношение към опазването на биоразнообразието на какво се дължи според Вас?

/Можете да посочите до 3 отговора/

- | | |
|--|---|
| <input type="checkbox"/> На липсата на информираност ... | 1 |
| <input type="checkbox"/> На понасяне на лична щета..... | 2 |
| <input type="checkbox"/> На агресия..... | 3 |
| <input type="checkbox"/> На спортна страст | 4 |
| <input type="checkbox"/> За развлечение..... | 5 |
| <input type="checkbox"/> За колекционерство | 6 |
| <input type="checkbox"/> На безотговорност | 7 |
| <input type="checkbox"/> Друго/какво | 8 |

19. Познавате ли работата на природозащитните организации в района на Източните Родопи?

(Моля посочете конкретните имена на организацияите, които познавате)

- | | |
|--|---|
| <input type="checkbox"/> Чувам, че има такива, но не си спомням имената им | 1 |
| <input type="checkbox"/> Не познавам такива организации | 2 |
| <input type="checkbox"/> Познавам | 3 |
| <input type="checkbox"/> Работя/тил съм с | 4 |

20. Какви мерки сте чували да се извършват от природозащитните организации?

.....

-
- Не съм запознат/а..... 2
21. **Кои резултати до момента според Вас са най-полезни за запазване на биоразнообразието в Източните Родопи?**
-
-
- Не съм запознат/а..... 2
22. **За кои видове според Вас се осигуряват най-много грижи?**
- За белоглавите лешояди..... 1
 - За черните щъркели..... 2
 - За птиците изобщо..... 3
 - За елените..... 4
 - За костенурките..... 5
 - За растенията..... 6
 - Не се полагат специални грижи. 7
23. **Колко важно за Вас е опазването на лешоядите?**
(Моля посочете всеки верен отговор)
- Опазването на лешоядите е важно за общността ни 1
 - Опазването на лешоядите дава възможност за развитие на района и създаване на работни места в някои сектори 2
 - Опазването на лешоядите няма връзка с бизнеса и развитието на района 3
 - Опазването на лешоядите вреди на развитието на района 4
 - Опазването на лешоядите няма никакво значение за живота на местните хора..... 5
 - Друго /какво/..... 6
24. **Каква е според Вас подготовката на учениците по отношение на биоразнообразието в региона?**
- Получават добра подготовка чрез учебната програма 1
 - Получават добра подготовка в извънкласните занимания 2
 - Получават добра подготовка, чрез обучения от НПО 3
 - Нямаат необходимата подготовка 4
 - Не съм запознат/а 5
25. **Бихте ли подкрепили дейности за възстановяване на черния лешояд в българската част на Източните Родопи?**
- Да, напълно 1
 - Колебая се, не разбирам каква ще е ползата 2
 - Не смятам, че е необходимо 3
 - Не мога да преценя 4

26. Гражданите според Вас как приемат инициативите за опазване на биологичните видове?

(Можете да посочите до 3 отговора)

- Масово подкрепят подобни инициативи 1
- Някои ги приемат, но има големи групи, които ги отхвърлят 2
- Ловците са заплаха за опазване на биоразнообразието 3
- Животновъдите са заплаха за опазване на биоразнообразието 4
- Браконьерите са заплаха..... 5
- Туристите са заплаха..... 6
- Промислените замърсители са заплаха 7
- Кариерите/мините са заплаха 8
- Друга група, коя 9
- Никой не заплашва опазването на биоразнообразието 10

27. Вие имате ли желание да се включите в реализирането на различни екологични дейности?

- Да 1
- Не 2
- Не съм сигурен/а 3

28. Ако „ДА“ в какви точно дейности?

.....

29. Каква е сферата, в която работите?

(Моля, посочете само основната си заетост)

- Животновъдство 1
- Земеделие 2
- Туризмъ 3
- Местна и държавна администрация 4
- Предприемачество 5
- Работник/служител в частна фирма 6
- Безработен 7
- Друго/какво/ 8

30. Ловец ли сте?

- Да, в момента съм 1
- Да, бях но в момента не съм 2
- Не съм, но бих искал/а 3
- Не съм..... 4

31. Вие сте:

- Мъж 1
- Жена 2

32. Каква е Вашата религия:

- Християнин..... 1
- Мюсюлманин..... 2
- Друг 3

33. Вие какво образование притежавате?

- Основно и по-ниско 1
- Средно 2
- Висше 3

34. В коя община живеете?

- В Кърджали..... 1
- В Ивайловград 2
- В Крумовград 3
- В Момчилград 4
- В Маджарово.....5

БЛАГОДАРИМ ВИ ЗА УЧАСТИЕТО!